

Mendelova univerzita v Brně
Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií

POSTAVENÍ ŽEN V PERU

Případová studie Ayllu Ruwasunchis

Vypracovala: Kateřina Kolouchová

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Miroslav Horák, Ph.D.

Brno, 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci *Postavení žen v Peru: případová studie Ayllu Ruwasunchis* vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědom/a, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne:

.....

podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce panu Mgr. et Mgr. Miroslavu Horákovi, Ph.D. za jeho ochotnou a milou spolupráci. Dále bych chtěla poděkovat členkám a dobrovolnicím, které jsou součástí komunity Ayllu Ruwasunchis, za sdílení jejich příběhů a Ing. Lucie Dolinové, která mě při návštěvách komunity doprovázela. V neposlední řadě také děkuji Fakultě regionálního rozvoje a mezinárodních studií za příležitost se stáže v Peru zúčastnit.

Abstrakt

Tato bakalářská práce se věnuje postavení žen v Peru. Práce přináší základní vhled do témat genderové rovnosti, feminizmu a významu žen pro rozvoj společnosti. Dále se zabývá rolí žen v Peru, kterou přibližuje pomocí literární rešerše a vybraných statistických údajů. Na základě terénního šetření a zúčastněného pozorování provedeného v Limě, je místní ženská komunita Ayllu Ruwasunchis představena jako příklad komunitní práce se ženami, na což navazují návrhy, jaké další aktivity by mohla komunita vyvíjet, aby se i nadále rozvíjela. Bylo zjištěno, že genderová nerovnost je v Peru stále aktuálním tématem, jemuž je potřeba věnovat pozornost na všech rozhodovacích úrovních.

Klíčová slova

ženy, genderová rovnost, rozvoj, Peru, Ayllu Ruwasunchis

Abstract

This bachelor thesis is focused on position of women in Peru. The thesis brings basic insights into the topics of gender equality, feminism and significance of women for the development of a society. Based on literature review and statistical data the thesis describes a role of women in Peru. The aim is also to introduce a community of women in Lima called Ayllu Ruwasunchis which was researched within technique of direct observation. This part is followed by suggestions covering the activities the community could take into consideration in order for it to keep developing. The discovered information confirms that the gender inequality is still present issue in Peruvian society, which is important to address at all decision-making levels.

Key words

women, gender equality, development, Peru, Ayllu Ruwasunchis

Seznam zkratek

DEMUS	El Estudio para la Defensa de los Derechos de las Mujeres <i>Studium pro ochranu ženských práv</i>
FAO	Food and Agricultural Organization <i>Organizace pro výživu a zemědělství</i>
GAD	Gender and Development <i>Gender a rozvoj</i>
GID	Gender Development Index <i>Index genderového rozvoje</i>
GII	Gender Inequality Index <i>Index genderové nerovnosti</i>
GNI	Gross National Income <i>Hrubý národní produkt</i>
HDI	Human Development Index <i>Index lidského rozvoje</i>
HDR	Human Development Report <i>Zpráva o lidském rozvoji</i>
IFAD	International Fund for Agricultural Development <i>Mezinárodní fond pro rozvoj zemědělství</i>
INEI	Instituto Nacional de Estadística e Informática <i>Národní institut pro statistiku a informatiku</i>
MDGs	Millenium Development Goals <i>Rozvojové cíle tisíciletí</i>
NGO	Non-governmental Organization <i>Nevládní organizace</i>
OSN	Organizace spojených národů <i>United Nations</i>
SDGs	Sustainable Development Goals <i>Cíle udržitelného rozvoje</i>
SEA	Servicios Educativos El Agustino <i>Vzdělávací služby El Agustino</i>
UNDP	United Nations Development Programme <i>Rozvojový program OSN</i>
WID	Women in Development <i>Ženy a rozvoj</i>

Obsah

1	Úvod	9
2	Cíl práce	12
3	Metodologie práce	13
I	TEORETICKÁ ČÁST	15
4	Gender a genderová rovnost	15
5	Feminismus	16
5.1	Definice feminismu.....	16
5.2	Vybrané feministické směry	17
6	Ženy a rozvoj	20
6.1	Role žen v rozvoji.....	20
6.2	Teorie feministického rozvoje – WID a GAD	21
6.3	Genderová rovnost v rozvojové agendě OSN	22
7	Ženy v Peru	26
7.1	Marianismus.....	26
7.2	Machismus	28
7.3	Ženy na venkově.....	29
7.4	Ženské organizace	31
7.5	Ženy a peruánská legislativa.....	32
II	PRAKTICKÁ ČÁST	35
8	Analýza současné genderové situace v Peru	35
8.1	Gender Development Index	36
8.2	Gender Inequality Index.....	37
8.3	Vybrané socioekonomické ukazatele získávané INEI	38

9	Výsledky terénního šetření	44
9.1	Oblast Manchay.....	44
9.2	NGO Ruwasunchis	46
9.3	Význam Ayllu Ruwasunchis	47
9.4	Ženy v Ayllu Ruwasunchis.....	48
9.5	Aktuální situace Ayllu Ruwasunchis	49
9.6	Návrhy pro další rozvoj komunity	50
10	Závěr	52
11	Summary	54
	Bibliografie	55
	Seznam grafů	60
	Seznam obrázků	61
	Seznam tabulek	62
	Přílohy	I
	Příloha A Oblast Manchay	I
	Příloha B Zázemí NGO Ruwasunchis a Ayllu Ruwasunchis	II
	Příloha C Ukázky výrobků Ayllu Ruwasunchis	III

1 Úvod

Postavení žen v současné společnosti a jejich role v ní je v posledních desetiletích velkým tématem jak v rozvinutých, tak v rozvojových zemích a to na lokální, národní i nadnárodní úrovni. Počátky feministických hnutí a bojů za rovnoprávnost žen a mužů se zrodily v Evropě a Severní Americe, tedy zemích rozvinutých, nicméně pro rozvinuté a rozvojové země se problémy, kterým musí čelit ve vztahu ke genderové nerovnosti, liší a odlišný je také jejich způsob vnímání a řešení. Při studiu genderové problematiky v rozvojových zemích je nezbytné brát v potaz vliv místního prostředí a kulturních vzorců.

O tom, že je v současném globalizovaném světě genderová problematika významným tématem, svědčí fakt, že se jím zabývá mnoho vládních i nevládních organizací. Z vládních organizací stojí za zmínku zejména Organizace spojených národů (OSN), která gender pravidelně zařazuje do svých rozvojových plánů. V uplynulých patnácti letech byla prosazována mj. v rámci Rozvojových cílů tisíciletí, na které pro příštích patnáct let navazují Cíle udržitelného rozvoje. Z dalších organizací usilujících o prosazování genderové rovnosti lze zmínit Světovou banku či Mezinárodní organizaci práce.

Jak Peru, tak Latinská Amerika obecně jsou charakterizovány podstatně patriarchální společností. Stále zde zaznamenat vliv machistických vztahů, které představují určitou formu dominance mužů nad ženami. Ženám často bývají přisuzovány tradiční role matek a pečovatelek o domácnost, které jsou navíc podpořené katolickým náboženstvím mající v oblasti silný vliv. Místní populace se potýká i se značnou socioekonomickou nerovností mezi jednotlivými vrstvami ve společnosti, která genderovou nerovnost může umocňovat.

Ačkoliv jsou strategie pro posilování role žen a dosahování genderové rovnosti obsažených ve vládních dokumentech různého typu, ne vždy se je daří plnit. V Peru se často uplatňuje tzv. *bottom-up* koncept, který představuje iniciativu vycházející od obyčejných lidí. Jedním z řešení ke zlepšení situace pro ženy je vytváření a udržování společných komunit, díky kterým mají nejen větší hlas ve společnosti a tedy větší

šanci něco změnit, ale jejich vytvořením získávají i prostor pro sdílení svých pocitů a každodenních problémů.

Tato bakalářská práce postupuje od obecného ke konkrétnímu. První část práce představuje teoretický úvod do zkoumané problematiky, přičemž nastiňuje vybrané aspekty genderu, genderové nerovnosti a feminismu. Seznámení se základními teoretickými východisky problematiky je nezbytné k jejímu hlubšímu porozumění. Nicméně je nutné zdůraznit, že cílem práce není obsáhnout všechny teoretické pohledy na danou problematiku. Dále práce přibližuje vztah žen a rozvoje a s tím související činnost OSN v této oblasti. První část práce ukazuje aktuálnost řešené problematiky a potřebu se jí zabývat.

Druhá část seznamuje čtenáře s hlavním tématem práce, tedy postavením žen v Peru, kdy je věnován prostor pravděpodobně nejskloňovanějším pojmům souvisejícím s genderovou nerovností v Peru a Latinské Americe obecně machismu a mariamismu. Dále jsou v práci rozebírány role ženy na venkově, význam ženských organizací a obsah ženských otázek v peruánské legislativě. Tyto poznatky jsou podpořeny aktuálními statistickými údaji pro vybrané ekonomické a vzdělanostní ukazatele v porovnání mezi ženami a muži.

Třetí část práce obsahuje výsledky terénního šetření provedeného v oblasti Manchay na okraji Limy, přičemž je pozornost zaměřena zejména na lokální ženskou komunitu Ayllu Ruwasunchis.

Motivací pro zpracování tohoto tématu mi byla účast na měsíční praktické stáži v Peru v rámci projektu SID – *Scholarly Internships in Developing Countries* (reg. č.: CZ.1.07/2.2.00/28.0257) v termínu 27. 8. – 27. 9. 2014, který byl organizován Fakultou regionálního rozvoje a mezinárodních studií Mendelovy univerzity v Brně. Během měsíce jsem měla možnost poznat různé oblasti Peru a na vlastní oči tak vidět těžkosti, se kterými se musí někteří místní obyvatelé potýkat. Velmi výrazné byly značné sociální rozdíly mezi jednotlivými geografickými oblastmi, například mezi moderním centrem hlavního města Limy a jejím okrajem tvořeným slumem. Konkrétně ženské otázky se v práci věnuji zejména proto, že jsem měla možnost navštívit komunitu Ayllu Ruwasunchis nacházející se právě ve slumu na okraji Limy. Tato komunita se věnuje místním ženám a snaží se zlepšit jejich kulturní a socioekonomickou situaci. Dále

mě k tomuto tématu přivedl fakt, že jsem v Peru několikrát viděla ženu v, pro mě, nedůstojné pozici, ať už při žebvání s bosýma nohama v chladné noci na ulici nebo při uklízení odpadků uprostřed diskotéky.

2 Cíl práce

Hlavním cílem této bakalářské práce je čtenáři přiblížit problematiku postavení žen v Peru. Část práce se věnuje místní ženské komunitě Ayllu Ruwasunchis jako příkladu dobré praxe pro posilování role žen v Peru na lokální úrovni, jenž může sloužit jako inspirace pro další komunity. Je však třeba vzít v potaz kulturní a socioekonomická specifika prostředí, ve kterém se komunita nachází, a tedy fakt, že dané poznatky nelze brát za obecně platné.

Pro bakalářskou práci byly stanoveny následující výzkumné otázky:

1. Jaké je současné postavení žen v Peru?
2. S jakými problémy se ve vztahu ke genderové nerovnosti ženy v Peru potýkají?
3. Jak se genderová situace v Peru na základě statistických dat změnila za posledních deset let?
4. Proč se zúčastněné ženy rozhodly být součástí komunity Ayllu Ruwasunchis?
5. Jak by mohla komunita Ayllu Ruwasunchis dál rozvíjet svou činnost?

3 Metodologie práce

Pro splnění hlavního cíle práce je nezbytné začít teoretickým úvodem do problematiky genderu a genderových nerovností v rozvojových zemích. První část práce by měla čtenáři přinést základní informace o vztahu mezi ženami a rozvojem a shrnout významné aktivity Organizace spojených národů (OSN) v oblasti genderové nerovnosti. První část práce tedy představuje teoretický úvod do zkoumané problematiky. Seznámení se základními teoretickými východisky problematiky je nezbytné k jejímu hlubšímu porozumění. V této části práce je pracováno s metodou literární rešerše, kdy jsou využívány zejména odborné zahraniční publikace a články a dokumenty OSN. Jak uvádí Ridley (2012), literární rešerše představuje prostor pro obeznámení se s teoretickými přístupy k tématu a s dosavadními poznatky v oblasti.

Postavení žen v Peru je demonstrováno jak na základě literární rešerše pramenů věnující se zvolené problematice, zejména faktorům jako jsou machismus a marianismus, tak analýzou statistických dat. Pro analýzu aktuální situace zkoumaného tématu jsou v práci graficky zpracovány vybrané genderově orientované indikátory zveřejňované OSN – *Human Development Index* (HDI), *Gender Development Index* (GDI) a *Gender Inequality Index* (GII). Pro získání kontextu hodnot indexů pro Peru byly vybrány další čtyři země a jejich hodnoty: dvě sousední země Peru, Ekvádor a Bolívie, nejmypělejší země Latinské Ameriky, Chile, a Česká republika. Dále jsou v práci analyzovány vybrané socioekonomické ukazatele zveřejňované INEI, které demonstrují současnou genderovou situaci v Peru.

Část práce věnující se komunitě Ayllu Ruwasunchis je koncipována jako kvalitativní případová studie. Yin (2012, s. 4) definuje případovou studii jako „*empirické šetření současného fenoménu (tedy případu) v kontextu skutečného světa*“. Toto tvrzení lze doplnit definicí Simons (2009, s. 21), která říká, že primárním účelem případové studie je „*získat hloubkové porozumění specifickému tématu, programu, strategii, instituci nebo systému pro získání znalostí ke strategickému rozvoji, profesionálnímu postupu a občanským nebo komunitním aktivitám.*“

Kvalitativní výzkum využívá ke studii zkoumané problematiky názorů, zkušeností a prožitků v daném kontextu. „*V kvalitativním výzkumu se neověřují předem for-*

mulované hypotézy,..., výsledkem je podrobný popis jednotlivých případů, bez nároků na zobecnitelnost získaných údajů.“ (Průcha a Veteška 2012, s. 161).

Jako metody kvalitativního výzkumu k poznání komunity byly zvoleny metoda zúčastněného pozorování a metoda nestandardizovaných rozhovorů s členkami komunity Ayllu Ruwasunchis a dobrovolnicemi, které se o komunitu starají. Jandourek (2008, s. 46) definuje metodu zúčastněného pozorování jako „výzkumnou strategii, při které se výzkumník dostává do těsného kontaktu se skupinami nebo jedinci, které zkoumá.“ Při aplikování metody nestandardizovaného rozhovoru není předem stanoveno přesné znění otázek, jelikož pokládané otázky většinou reagují z odpovědi na otázku předchozí (Disman 2011, s. 308). Cílem nestandardizovaných rozhovorů bylo mj. získat odpovědi na výzkumné otázky č. 4 a č. 5. Osobní poznatky jsou v některých pasážích doplněny o informace z neosobních dokumentů, jako jsou internetové stránky komunity. V reakci na získané poznatky o komunitě navrhuje dále práce, jaké další činnosti by mohla komunita vyvíjet, aby se dál rozvíjela.

Vzhledem k náročnému programu stáže v Peru, bylo možné strávit ve zkoumané oblasti pouze týden. Existuje tedy prostor pro další studium komunity.

Je nutné dodat, že přesto, že se práce soustředí výhradně na ženskou otázku a její roli v rozvoji, neznamená to, že se muži s nerovnostmi a problémy spojenými s rozvojem nepotýkají.

I TEORETICKÁ ČÁST

4 Gender a genderová rovnost

V současné době se pojem gender jeví jako přesnější označení ve vztahu k odlišným vlastnostem mužů a žen než pojem pohlaví. Dle Giddense (2006, s. 458) představuje gender sociální konstrukt, který poukazuje na psychologické, sociální a kulturní rozdíly mezi muži a ženami. Tyto charakteristiky jsou závislé na kontextu, času a mohou se měnit. Na rozdíl od pohlaví (angl. *sex*), které odpovídá anatomickým a fyziologickým odlišnostem.

V mnoha společnostech je možné pozorovat nerovnost a odlišnosti mezi muži a ženami, které vedou zejména k nerovnému přístupu ke vzdělání, nerovným ekonomickým možnostem a nerovné účasti na politickém životě. Ve většině případů jsou těmi, kdo mají např. nižší vzdělání, nižší plat a menší možnost participovat na politickém rozhodování právě ženy. Odlišné posuzování mužů a žen je dáno především tradičním vnímáním mužských a ženských rolí a historickým vývojem (Keister a Southgate 2012).

Genderová rovnost se podle OSN (2015) vztahuje k rovným právům, odpovědnostem a příležitostem pro muže a ženy a chlapce a dívky. Rovnost neznamená, že se muži a ženy stanou stejnými, ale znamená, že muži a ženy budou mít stejná práva a stejné možnosti bez ohledu na to, zda se narodili jako muž nebo jako žena. Dále OSN upozorňuje, že genderová rovnost není pouze záležitostí žen, nýbrž i mužů, kteří by měli být plně zahrnuti do procesu vyrovnávání podmínek pro muže a ženy.

Je nezbytné podotknout, že chápání významu spojení genderová rovnost se může napříč jednotlivými vědci, státy či institucemi lišit. Pro některé kultury či některá náboženství může být nepředstavitelné, aby žena měla stejná práva jako muž (Ibid).

5 Feminismus

Následující kapitola je věnována feminismu a jeho vybraným směrům. Původní feministické myšlenky lze považovat za zdroj změny v chápání postavení a role žen a mužů ve společnosti a potřeby vyrovnávat rozdíly mezi nimi.

5.1 Definice feminismu

Feminismus lze považovat za určité hnutí či ideologii, která si klade za cíl odstranit nerovné postavení mužů a žen ve společnosti. Offen (1988, s. 151-152) vnímá podstatu feminismu následovně: *„Feminismus vytváří nároky pro vytváření rovnováhy mezi ženami a muži a jejich sociální, ekonomickou s politickou silou v rámci určité společnosti, v zastoupení obou pohlaví ve vztahu k jejich společné lidskosti, avšak s respektem k jejich rozdílnosti.“* Zdůrazňuje, že definovat feminismus nelze pouze s ohledem na určitou kulturu, nýbrž je třeba definici reflektovat dostupné znalosti o historickém vývoji a sociopolitických změnách ve statusu žen napříč různými kulturami.

Freedman (2007, s. 7) říká o feminismu následující: *„Feminismus je víra, že ženy a muži jsou si ve své podstatě rovni. Jelikož většina společností zvýhodňuje obecně muže, sociální hnutí jsou nezbytná k dosažení rovnosti mezi ženami a muži, s porozuměním, že gender se vždy protíná s ostatními sociálními hierarchiemi.“*

Dle Offen (2011) jsou změny v legálním, vzdělávacím, ekonomickém či kulturním statusu žen vnímány jako předpoklad pro budování silných národních států. Členky a členové feministických hnutí a vyznavači genderové rovnosti vytvářejí době globalizace nadnárodní uskupení, která se svými přesvědčeními snaží tlačit na vládní a církevní instituce.

Počátky feministických ideologií lze spatřovat na počátku 19. století v souvislosti s nástupem kapitalismu a politických teorií individuálních práv a zastupitelských vlád v Evropě a Severní Americe, což znamenalo zlepšení socioekonomických příležitostí zejména pro muže a ženy to učinilo na nich závislémi. V této době se dostávají do popředí feministická hnutí, která vidí tento nepoměr jako nespravedlivý, trvající na důležitosti ekonomického přínosu žen a politických práv pro ženy (Freedman 2007).

5.2 Vybrané feministické směry

Existuje více variant dělení jednotlivých feministických směrů, jedno z nejznámějších ale vytvořila socioložka Judith Lorber (1997), která dělí feministické teorie na genderově reformní (liberální, marxistický a rozvojový feminismus), teorie genderově motivovaného odporu (radikální feminismus) a teorie genderově motivované vzpoury (např. multirasový feminismus). Vzhledem k tématu práce je nejrelevantnější směr rozvojového feminismu. V akademické literatuře se lze také často setkat s pojmem postkoloniální feminismus, který se zaměřuje zejména na ženy v zemích, které si prošly evropským kolonialismem. Pro lepší představu o různých podobách feminismu, budou v následujících kapitolách nastíněny základní myšlenky těchto směrů.

5.2.1 Liberální feminismus

Vyznavači liberálního proudu feminismu jsou přesvědčeni, že genderové rozdíly nejsou dány biologicky a tím pádem by mělo být zacházeno stejně jak s ženami, tak s muži. Ženy by měly mít stejná práva a stejné příležitosti pro vzdělání, zaměstnání a účast na politickém životě státu jako muži. Snaží se vyrovnat genderové zastoupení v určitých pracovních pozicích, tedy například podporují muže v zdravotnických, učitelských a administrativních pozicích a ženy například v pozicích technických a policejních a dosáhnout rovnosti ve mzdovém ohodnocení žen a mužů (Lorber 1997; Enslin 2003, 74).

5.2.2 Marxistický feminismus

Obecně dává marxistický feminismus utlačování žen za vinu kapitalismu (Kemp a Brandwein 2010, s. 351). Marxistický feminismus kritizuje rodinu jako zdroj útlaku a vykořisťování žen. V případě, že je žena v domácnosti a zastává pouze roli pečovatelky o rodinu, zůstává ekonomicky závislá na svém muži stejně jako jejich děti. Situace se příliš nezlepší, když žena nastoupí do práce, jelikož její domácí povinnosti stále přetrvávají, což pro ni znamená „druhou směnu“ práce, která je navíc neplacená. Jako řešení vidí marxistické feministky plné úvazky pro ženy a finanční podporu při mateřské dovolené a další péče o děti. Avšak zdůrazňují, že vlády složené zejména s mužů upřednostňují státní zájmy před zájmy žen – když ekonomika potřebuje pra-

covníky, stát dává větší přídatky na děti, naopak když ekonomika klesá, stát přídatky omezí. Dále když stát potřebuje, aby ženy měly více dětí, omezí distribuci antikoncepčních prostředků a dostupnost interrupcí (Lorber 1997).

5.2.3 Radikální feminismus

Radikální feminismus výrazně zdůrazňuje patriarchální dominanci nad ženami ve všech aspektech života. Obviňuje muže za všechno špatné, co se děje – války, chudobu, znásilňování či incest. Radikální feministky jsou přesvědčeny, že jsou většinou mužů vnímány jako sexuální objekty a odmítají s nimi kontakt. Vytvářejí ženská uskupení s cílem nastolit ve světě silnou nadvládu matriarchátu (Lorber 1997; Kemp a Brandwein 2010, s. 351).

5.2.4 Rozvojový feminismus

Rozvojový feminismus se soustředí na role žen a mužů v rozvojových zemích, které byly v mnohých případech ovlivněny evropským kolonialismem. Je spatřován tlak na vzdělání pro dívky, podporu matek a vytváření ekonomických příležitostí pro ženy. V souvislosti s rozvojovým feminismem se objevuje konflikt mezi univerzálními lidskými právy a kulturním tradicím jednotlivých oblastí. Nelze tedy úplně přejímat západní vnímání ženské otázky, jelikož západní myšlenky individualismu například nepodporují komunitní spolupráci a tradiční zemědělství vykonávané ženami (Lorber 1997; McEwan 2001, s. 96).

5.2.5 Postkoloniální feminismus

Postkoloniální feminismus je relativně novým směrem, který bývá někdy označován pojmem feminismus třetího světa. Svými postoji má mnohé společné s rozvojovým feminismem. Reaguje na a představuje určitou kritiku vůči západním feministickým myšlenkám, které označuje za eurocentrické a příliš homogenní, nebrající v potaz možnou kulturní rozdílnost mezi jednotlivými světovými regiony. Západní feminismus by měl být vnímán jako lokální záležitost omezená svými hranicemi (McEwan 2001, s. 105).

Role ženy v rozvojových zemích prošla odlišným historickým vývojem než role ženy v Evropě. Mohanty a Russo (1991, s. 10) uvádějí, že v souvislosti s Euro-Americkou hegemonií byly ženy v rozvojových zemích konfrontovány s otroctvím, nucenou migrací, plantážní prací, kolonialismem, dobýváním ze strany imperiálních mocností a genocidou. Fakt, že si prošly jinými historickými skutečnostmi a že žijí v odlišném kulturním prostředí, se může odrážet i v odlišném vnímání genderu jako takového, kdy nemalou roli může hrát například náboženství. Ženy z rozvinutých a rozvojových zemí tedy často čelí odlišným problémům, proto je nezbytné k nim vždy přistupovat s ohledem na jejich specifickou situaci. Směr se snaží dosáhnout sociální, kulturní, ekonomické a náboženské svobody pro ženy v postkoloniálních zemích (Mishra 2013). Postkoloniální feminismus zohledňuje mimo gender jako takový i národnost, třídu, rasu a sexualitu v různých kontextech života ženy (Rajan a Park 2008).

6 Ženy a rozvoj

6.1 Role žen v rozvoji

Ženy hrají významnou roli v rozvoji společnosti, o čemž svědčí aktivity jak vládních, tak nevládních organizací v lokálním, národním i mezinárodním měřítku. Vztah mezi ženami a rozvojem začal být vnímán v širším rozměru v 50. a 60. letech 20. století, kdy bylo přibližně 50 zemí osvobozeno od kolonialistické nadvlády a ženy, které se účastnily hnutí za nezávislost, dospěly k rozhodnutí, že se musí na budování nového národu podílet společně s muži (Parpart a Barriteau 2000, s. 33).

Dle Freedman (2007, s. 38-39) měla na roli žen a mužů v rozvojových zemích určitý vliv právě kolonizace evropskými mocnostmi. Kolonialismus přinesl do zemí třetího světa evropské vnímání genderu, které bylo založeno na oddělených sociálních sférách pro ženy a muže, což přeměnilo již existující nerovnosti a přineslo úplně nové.

V Severní Americe například přesvědčili protestanti ženy Seneků¹, aby zanechaly zemědělské činnosti a praly prádlo v soukromých rezidencích. V Latinské Americe katoličtí kněží perzekvovaly jako čarodějnice takové ženy, které vyznávaly ženské bohyně, protože kolonialisté uznávali autority mužské (Ibid).

Genderová rovnost a ženská práva se staly oblastí zájmu pro mnohé mezinárodní a nadnárodní organizace. Státy, které vykazují značnou genderovou nerovnost, ztrácí na prestiži v mezinárodním prostředí, a nerovnost poukazuje mj. na nedostačující rozvoj v oblasti (Gradska a Sanders 2015, s. 2).

Aktuálně probíhající globalizace zájem o genderovou rovnost posiluje. Nicméně nemá na status žen pouze pozitivní dopad. O vztahu žen a globalizace hovoří např. Hawkesworth (2006), přičemž zmiňuje mj. feminizaci práce, kdy roste počet žen v pracovní síle či feminizaci chudoby², kdy většinu lidí trpících chudobou tvoří právě

¹ Senekové byli zejména v před-koloniálním období jedním z nejobávanějších indiánských kmenů Severní Ameriky, který se vyznačoval značně matriarchální strukturou (Wallace 2010).

² Ženy častěji trpí extrémní chudobou, potýkají se s dlouhodobější chudobou a čelí větším bariérám při vyvažování se z chudoby než muži (Chant 2007, s. 1).

ženy, což je činí závislými a podřízenými. Nelze však opomenout fakt, že význam a dosahování genderové rovnosti nevnímají všechny státy stejně.

Spojení mezi genderovou rovností a udržitelným rozvojem je důležitým z několika důvodů. Dosahování genderové rovnosti a uvědomování si lidských práv, důstojnosti a schopností nejrůznějších skupin žen představuje neopomenutelný požadavek pro udržitelný svět. Je nezbytné napravovat nevyvážený dopad ekonomických, sociálních a environmentálních šoků na ženy a dívky, které snižují jejich možnost užívat svých vlastních lidských práv, a činí obtížnější starat se o rodinu či komunitu. Vztah mezi genderovou rovností a ekonomickou, sociální a environmentální udržitelností roste. Například v případě, kdy má žena větší možnost účastnit se veřejného života a politiky, existuje značná pravděpodobnost, že veřejné zdroje budou alokovány do prioritních rozvojových oblastí, jako je dětské zdraví, bezpečná výživa a přístup k zaměstnání (UN Women 2014).

6.2 Teorie feministického rozvoje – WID a GAD

Ve vztahu k ženám a rozvoji bylo vytvořeno několik přístupů, které představují teoretický základ pro práci s touto problematikou. Dle Parpart a Barriteau (2000, s. 54) patří mezi nejvýznamnější teorie feministického rozvoje následující dva směry.

Hnutí Women in Development (WID), působící zejména v letech 1970-1980, vzniklo z liberálního feminismu a představovalo reakci na fakt, že ženy nebyly dostatečně zahrnuty v rozvojových procesech a nebyla jim v nich věnována dostatečná pozornost. WID program se snažil o vyšší integraci žen do pracovní síly, s cílem zlepšit jejich životní situaci (Reeves a Baden 2000, s. 33). Tohoto cíle se snažil dosáhnout soustředěním se na ženské projekty, zvyšováním ženské produktivity a jejich příjmu a zvyšováním ženské schopnosti starat se o domácnost (Parpart a Barriteau 2000, s. 141). Programy vládních a nevládních organizací uplatňujících tento přístup se však nezabývaly otázkou tradičního rozdělení rolí v pracovním prostředí dle pohlaví (Ward 2004, s. 150). Dle Horkého (2008, s. 14) byl tento přístup mnohými kritizován pro jeho snahu aplikovat způsoby globálního severu na globální jih.

Naopak směr Gender and Development (GAD), převažující v letech 1980-1990, se soustředil na sociálně konstruované rozdíly mezi ženami a muži a potřebu zpo-

chybnit jejich současné nastavení a vztahy. Objektem zájmu bylo hlavně genderové rozdělení práce, přičemž cílem byl udržitelný rozvoj v čele jak s ženami, tak muži. Přístup se snažil se odpovídat na zájmy chudých rozvojem orientovaného na lidi. Na rozdíl od WID nebyl GAD zaměřený pouze ženy, ale bral v potaz vztahy mezi oběma gendery (Reeves a Baden 2000, s. 33; Parpart a Barriteau 2000; s. 141-142).

6.3 Genderová rovnost v rozvojové agendě OSN

Jak už bylo zmíněno výše, genderová rovnost představuje aktuální téma pro mnoho vládních i nevládních organizací. Za nejvýznamnější z mezinárodních organizací lze považovat OSN, jelikož se tomuto tématu věnuje dlouhodobě a v souvislosti s ním vyvíjí soustavně spoustu aktivit. Genderová rovnost je tradičně nedílnou součástí jejich rozvojových plánů.

Jednou z aktivit, které OSN věnuje genderu, jsou mezinárodní konference. První světová konference zaměřená na ženy se konala v roce 1975 v Mexico City, organizovaná Komisí OSN pro status žen.³ Konference ukázala, že problematika statusu žen ve společnosti není nadále exkluzivní zodpovědností národních států, nýbrž se dostává do popředí zájmů mezinárodních organizací a vlád (Gradszkova a Sanders 2015, s. 1). V návaznosti na tuto konferenci podepsalo 189 států od roku Úmluvu o odstranění všech forem diskriminace žen (OSN 2015).

Mezi dalšími aktivitami OSN podporující ženy lze vyzdvihnout vytvoření zvláštní jednotky UN Women⁴ Valným shromážděním, jejímiž hlavními cíli jsou zejména podporovat mezivládní seskupení jako je Komise pro status žen ve formulaci jejich politik, standardů a norem, napomáhat členským státům tyto standardy implementovat a vést a koordinovat činnost OSN ve vztahu ke genderové rovnosti (UN Women 2015).

³ Angl. *United Nations Commission on the Status of Women*. Komise OSN pro status žen byla ustanovena v roce 1947, dva roky po založení samotné OSN (Parpart a Barriteau 2000, s. 34).

⁴ UN Women představují entita OSN pro genderovou rovnost a posílení role žen (UN Women 2015).

6.3.1 Rozvojové cíle tisíciletí a Cíle udržitelného rozvoje

Neopomenutelný způsob, jakým se OSN snaží pracovat s problémy v rozvojových zemích, tedy i s problematikou genderové nerovnosti, představují Rozvojové cíle tisíciletí a na ně navazující Cíle udržitelného rozvoje.

Rozvojové cíle tisíciletí (angl. *Millenium Development Goals*, MDGs) byly přijaty členskými státy OSN v roce 2000 s ambicí naplnit do konce roku 2015 osm zvolených cílů⁵ a přispět tak k rovnoměrnému a udržitelnému rozvoji. Na význam posilování genderové rovnosti je zaměřen konkrétně cíl číslo 3, jenž zní následovně: „*Prosazovat rovnost pohlaví a posílit roli žen ve společnosti*“, přičemž tento cíl obsahuje dílčí úkol a to „*Do roku 2005 odstranit nepoměr pohlaví v základním a středním školství a do roku 2015 na všech úrovních vzdělávacího systému.*“ Pro formulaci tohoto cíle sloužil předpoklad, že na světě existuje téměř dvakrát více chudých žen než mužů.

Ve většině rozvojových zemí se lidé s genderovou nerovností potýkají už od dětství, jelikož existuje značný nepoměr mezi počtem mužů a žen navštěvujících školu, který následovně ústí v nerovné pozice jednotlivých pohlaví v budoucím životě. Proto je nezbytné zvyšovat ženám přístupnost vzdělání, zejména na základních a středních školách. Neméně důležité je také posilování společenské role žen (Rozvojovka 2015). Dle Horkého (2008) je zahrnutí genderové problematiky do MDGs významným krokem v rámci mezinárodního společenství, jelikož dokument podepsaly i vlády států, ve kterých ženy nemají takový rozsah práv jako muži.

Během posledních patnácti let došlo k naplnění dílčího cíle odstranění genderového nepoměru v základním stupni vzdělání ve dvou třetinách rozvojových zemí. Od roku 1995 se v 90 % zemí zvýšil počet žen v parlamentu. I nadále však přetrvávají problémy, které se dosud odstranit nepodařilo, v některých regionech se situace dokonce zhoršila. Například v Latinské Americe a Karibské oblasti se poměr žen a mužů žijících v chudých domácnostech zvýšil ze 108 žen na 100 mužů v roce 1997 na 117

⁵ MDGs: 1. Odstranit extrémní chudobu a hlad 2. Dosáhnout základního vzdělání pro všechny, 3. Prosazovat rovnost pohlaví a posílit roli žen ve společnosti, 4. Snížit dětskou úmrtnost, 5. Zlepšit zdraví matek, 6. Bojovat s HIV/AIDS, malárií a dalšími nemocemi, 7. Zajistit udržitelný stav životního prostředí, 8. cíl: Budovat světové partnerství pro rozvoj (OSN 2015).

žen na 100 mužů v roce 2012. Ženy jsou nadále znevýhodňovány při vstupu na trh práce. Tři čtvrtiny mužů v produktivním věku jsou zaměstnáni, oproti polovině žen v produktivním věku, přičemž ženy celosvětově vydělávají v průměru o 24 % méně než muži (The MDGs Report 2015, s. 28-31).

Jelikož agenda MDGs ke konci roku 2015 končí, Summit OSN schválil dne 25. září 2015 navazující rozvojovou agendu pro následujících patnáct let, tedy pro léta 2015-2030, s úmyslem pokračovat v prosazování zvolených cílů. Jedná se konkrétně o Cíle udržitelného rozvoje (angl. *Sustainable Development Goals*, SDGs), kterých je oproti předchozím osmi celkem sedmáct. Roli žen v rozvojové společnosti se věnuje cíl číslo 5 v následujícím znění: „*Dosáhnout genderové rovnosti a posílit postavení všech žen a dívek*“. V závazném dokumentu *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development* se OSN vyjadřuje pro důležitost podpory genderové rovnosti: „*Ženy a dívky musí mít nárok na stejný přístup ke kvalitnímu vzdělání, ekonomickým zdrojům a politické participaci, stejně jako rovné příležitosti s muži a chlapci k zaměstnání, vedení a rozhodování na všech úrovních*“ (OSN 2015). Vyrovňování rozdílů mezi ženami a muži je nezbytné pro úspěšné naplňování cílů ostatních.

6.3.2 Indikátory genderové nerovnosti – GDI a GII

K měření genderové nerovnosti využívá OSN genderově orientovaných indikátorů, které zobrazují konkrétní data, na základě kterých si lze udělat představu o aktuální situaci.

Jedním z indikátorů je *Gender Development Index* (GDI), který vychází ze známějšího indikátoru *Human Development Index*⁶ (HDI), akorát je počítán zvlášť pro ženy a muže a tyto výsledky jsou vzájemně porovnány. GDI se tedy (stejně jako HDI) skládá ze tří základních dimenzí lidského rozvoje, které představují dílčí indexy, z nichž je určen index výsledný. Dimenze tvoří následující oblasti: zdraví, měřeného dle očekávané délky života ženy a muže při narození (index očekávané délky života); vzdělání, měřeného dle délky očekávaného vzdělání u dívek a chlapců a střední délky

⁶ HDI je každoročně měřen v rámci Rozvojového programu OSN (angl. *United Nations Development Programme*, UNDP) od roku 1990 a jeho výsledky jsou následně zpracovány do Zprávy OSN o lidském rozvoji (angl. *Human Development Report*, HDR), (Sengupta 2010).

vzdělání u mužů a žen pro dospělé starší 25 let (index vzdělání); a ekonomické situace, měřené dle hrubého národního produktu (angl. *Gross National Income*, GNI) na hlavu pro ženy a muže (index hrubého národního produktu), (HDR 2014, s. 7-8).

Index je počítán na základě možných minimálních a maximálních hodnot u jednotlivých dimenzí pomocí následujícího vzorce:

$$\text{Index dimenze} = \frac{\text{aktuální hodnota} - \text{minimální hodnota}}{\text{maximální hodnota}}$$

Minimální a maximální hodnoty ustanovené pro jednotlivé dimenze jsou zobrazeny v Tabulce 1.

Tabulka 1 Minimální a maximální hodnoty pro jednotlivé indikátory GDI (zdroj: vlastní návrh dle HDR 2014).

Indikátor	Minimální hodnota	Maximální hodnota
Očekávaná délka vzdělání	0	18
Střední délka vzdělání	0	15
Očekávaný HNP na hlavu (\$)	100	75 000
Očekávaná délka života při narození		
Ženy	22,5	87,5
Muži	17,5	82,5

GDI se udává v %, přičemž čím vyšší hodnota je, tím je situace v dané zemi lepší. Dle statistik OSN dosahují ženy v průměru o přibližně 8% horšího výsledku než muži. Avšak mezery se celkově v jednotlivých zemích objevují mezi 0-40%.

Druhým indikátorem, který OSN používá je *Gender Inequality Index* (GII), který měří genderové nerovnosti rovněž ve třech oblastech lidského rozvoje, avšak od GDI se liší. GII zahrnuje oblasti následující: reprodukční zdraví, měřené poměrem úmrtnosti matek a počtu porodů u adolescentů; zplnomocnění, měřené poměrem žen v parlamentu a poměrem dospělých žen a mužů starších 25 let s alespoň středním vzděláním; a ekonomický status, vyjadřovaný participací na trhu práce a měřený poměrem participace v pracovní síle u žen a mužů starších 15 let (HDR 2014, s. 5-6).

GII se stejně jako GDI uvádí v %, nicméně s rozdílem, že zde platí, že čím je hodnota vyšší, tím jsou disparity mezi ženami a muži větší. Hodnoty se rovněž pro jednotlivé země liší, pohybují se přibližně mezi 2-73% (HDR 2014).

7 Ženy v Peru

Předchozí kapitoly představily důležitá východiska pro genderovou problematiku, na základě kterých byl ukázán význam tohoto tématu a potřeba se jím zabývat. V následujících kapitolách bude přiblížena genderová situace v Peru.

V souvislosti s postavením žen v Peru a Latinské Americe obecně jsou nejčastěji zmiňovány pojmy marianismus a machismus, jež představují určité ideologie odpovídající typickým charakteristikám tamních ženských a mužských rolí. I přesto, že se jedná o poměrně stereotypizační charakteristiky a nelze jimi definovat všechny členy peruánské a latinskoamerické společnosti, díky seznámení se s nimi je porozumění místní genderové situaci snadnější.

7.1 Marianismus

Termín marianismus reflektuje určitý ideál ženské role v latinskoamerické společnosti. Marianismus má původ v dobách kolonialismu, který měl značný vliv na proměnu genderových rolí v Latinské Americe. Mezi ženami a muži došlo k rozdělení práce dle její povahy. Zatímco mužům byly přisuzovány ekonomické a politické pozice ve veřejném sektoru, ženy zodpovídaly za domácnost a rodinu. Velkou roli v transformaci genderových rolí sehrálo katolické náboženství, které s sebou španělští dobyvatelé přinesli a následně ho nutily vyznávat i původní domorodé obyvatelstvo. Důraz katolicismu na rodinnou jednotu dal základ pro vytvoření hierarchicky patriarchálně orientované struktury ve společnosti, přičemž žena by se pro svou roli měla inspirovat v chování čisté Panny Marie, odtud pojem marianismus (De La Torre 2009, s. 346; Freedman 2007, s. 330).

Marianismus tedy vychází z katolické kultury, kde Bůh zastává roli otce a pouze muž se může stát knězem a Panna Marie představuje ideální obraz ženy. Panna Marie se stala pro latinskoamerickou kulturu po koloniálním období tak významnou

osobou, že zde často bývá zobrazována i s ohledem na rasovou odlišnost.⁷ To, jak žena následovala svým způsobem života a chováním příkladu Panny Marie, mělo v katolickém prostředí silný vliv na její reputaci (Yeager 1994, s. 3-4).

Ideál marianismu potvrzuje Stevens (1973, s. 96), která tvrdí, že obraz černě oděné postavy klečící s růžencem ve dlani před oltářem, modlící se za duši svého hříšného muže se často objevuje jak v médiích a populární literatuře, tak v lidové slovesnosti latinskoamerické kultury.

Pojem marianismus se může skládat jak z pozitivních, tak z negativních očekávání pro chování ženy. Na jedné straně může žena zobrazovat silnou a proaktivní ženu, na druhé straně může být vnímána jako osoba, která by měla být především zodpovědná za starost o děti a domácnost, a bez výjimky plnit roli matky a hospodyně (Castillo *et al.* 2010, s. 164).

Stevens (1973, s. 91) dále považuje marianismus za kult představující ženskou spirituální nadřazenost nad muži a lze ho tedy vidět jako část vzájemné dohody, jejíž druhou část představuje machismus. S tím souhlasí De La Torre (2009, s. 346), který uvádí, že charakterizování ženskosti na základě vlastností pasivity, cudnosti a sebeobětování znamená, že mužskost by měla být definována opačnými vlastnostmi, jako jsou asertivita, síla a sebestřednost.

Pro mnohé představuje marianismus negativní stereotyp pro latinskoamerickou ženu. Marianismus představuje tradiční charakteristiku ženské role v rámci katolické latinskoamerické společnosti, což však neznamená, že se s tímto pojmem musí každá Latinoameričanka ztotožnit a žít podle něj (Loue a Sajatovic 2004, s. 386).

Katolické náboženství hraje v dnešní Latinské Americe významnou roli a ženy se stále drží určitých tradičních kulturních vzorců chování, je ale zřejmé, že stále více v sobě nacházejí i jiné role než jsou role rodinné a pečovatelské. Pochopitelně lze spatřovat určitý rozdíl v míře ženské emancipace mezi městem a venkovem. Venkov se většinou vyznačuje tradičním způsobem života a tedy i tradičním rozdělením žen-

⁷ Například v Mexiku uctívají obyvatelé evropského původu Pannu Marii Pomocnou (špaň. *La Virgen de los Remedios*), která odpovídala typickému vzhledu španělské ženy, a naopak indiánská a mestická populace se obrací k Panně Marii Guadalupské, která je tmavé pleti (Yeager 1994).

ských a mužských rolí, naopak ve městě mají ženy více ekonomických, vzdělávacích i politických možností. Celkově lze předpokládat, že marianismus budou vyznávat spíše ženy na venkově a katolicky založené ženy vyššího věku.

7.2 Machismus

Charakteristiky mužské role v latinskoamerické jsou často označovány termínem machismus. Machismus představuje ideologii, která vyjadřuje formu dominance mužů nad ženami. Lze ho srovnat s rasismem a třídním klasifikováním, jelikož se často vyznačuje nerovností mezi ženami a muži a násilím na ženách (Bacigalupe 2006, s. 291).

Machismus nepoukazuje pouze na charakter jedince, nýbrž představuje určitou formu kontaktu mezi osobami. Vyjadřuje vztah založený na způsobu, který reflektuje nerovnosti v oblasti sociální, ekonomické a politické, kdy jsou ženy často vyloučeny z veřejného života (Castañeda 2007; Ward 2004, s. 115).

Původ machismu je příkládán středověkým iberijským tradicím rytířství a válečnictví, posíleným procesem kolonizace. Tento předpoklad je dokládán faktem, že v rámci Latinské Ameriky jsou mezi domorodými obyvateli, kteří si dokázali i navzdory kolonialismu udržet jistou autonomii před okolními vlivy, hodnoty machismu zmiňovány méně (Ward 2004, s. 115).

Castañeda (2007) uvádí, že i přesto, že v současné Latinské Americe mnoho mužů prohlašuje, že nejsou machisty, jsou v nich aspekty pro machismus typické stále zakořeněny. Společnost sice prošla spoustou socioekonomických a kulturních změn, kdy se zvyšuje počet žen, které studují a pracují, přesto machismus stále bývá přítomen ve všech ve vztahu mužů a žen, i když často ne v tak viditelných formách, jako jsou fyzické týrání nebo slovní urážení.

Bacigalupe (2006, s. 291) dále zmiňuje, že mnozí kritizují spojování machismu pouze s jeho negativními aspekty. Říká, že se však v poslední době objevily i studie, které se soustředí na faktory, jako jsou ochrana rodiny, věrnost, soucit, respekt a důstojnost, jako na součásti machistického charakteru.

7.3 Ženy na venkově

Obecně lze předpokládat, že role ženy na venkově a ve městě se v Peru podstatně liší. Tato odlišnost je podmíněna nejen rozdílným způsobem života, ale i vysokými socioekonomickými rozdíly, které v Peru mezi venkovem a městem existují. Peruánské ženy žijící ve venkovských oblastech, zejména v kečuánských a ajmarských komunitách v oblasti Andských výšin, jsou nejvíce zasaženy chudobou. A to i přesto, že jsou to většinou ženy, které zde vykonávají aktivity generující příjem a tvoří tak až 80% pracovní síly rodiny (IFAD 2013, s. 2). Na rozdíl od žen žijících ve městech nemají ženy žijící na venkově takové možnosti ke vzdělání a k nalezení zaměstnání a s tím spojené podmínky pro emancipaci. Venkovské komunity rovněž trpí nedostupností zdravotnických služeb, což je většinou způsobeno geografickým umístěním, omezenou dopravou a nedostatkem zdravotnických zařízení a lidských zdrojů (Maynard-Tucker 2014, s. 29).

Forstner (2013, s. 48-57) prováděla studii v ženské komunitě zabývající se produkcí tradičních peruánských textilií v oblasti And, na základě které uvádí, že od žen je zde očekáváno zodpovědnější chování než u mužů, ženy by neměly být sobecké a upřednostňovat osobní zájmy před zájmy jejího manžela a dětí. Díky členství v komunitě mají ženy možnost zvýšit své technické schopnosti týkající se produkce tradičních výrobků či se vzdělávat v oblasti ženských otázek, přičemž ženy často uváděly, že by měly zájem nejvíce se vzdělávat v oblasti zdraví a výživy, což přímo souvisí s jejich rolí manželek a matek. Forstner dále uvádí, že členství ženy v komunitě může mít na vztah mezi jí a mužem buď negativní dopad v případě, že muž vnímá posílenou roli ženy jako ohrožující faktor pro tradiční rozdělení rolí, nebo muž může ekonomický přínos ženy vnímat jako pozitivní a následně se může více zapojit do aktivit v domácnosti, které by předtím vnímal jako čistě ženskou záležitost.

Kolev a Robles (2014, s. 20) na základě studie dokládají, že rozdíly ve výši mezd mezi ženami a muži jsou větší mezi domorodým obyvatelstvem, které převažuje spíše na venkově. Domorodé ženy jsou značně znevýhodněny, jelikož se jejich příjem pohybuje na hranici minimální mzdy a jejich situace se na rozdíl od situace mužů zlepšuje nižším tempem.

Tyto charakteristiky žen žijících na venkově lze aplikovat i na ženy žijící na okrajích velkých měst, zejména hlavního města Limy, v chudinských čtvrtích, jelikož se potýkají s podobnými problémy.

7.3.1 Produkce tradičních peruánských textilií

Významnou tradiční záležitostí je pro ženy žijící na venkově, zejména v oblasti And, produkce textilií a oděvů. Jelikož sahá tato tradice hluboko do minulosti, existuje v Peru nespočet ženských komunit, které se jí věnuje. Komunitní systém je pro obyvatele venkovských oblastí velmi častým způsobem života. Členství v komunitě, která je v kečuánské terminologii označovaná jako *Ayllu*, představuje určitá práva a vztahy mezi členy důležité pro přežití (Heckman 2003, s. 67-68)

Heckman (2003, s. 21) dále uvádí, že se v tradičních textiliích odráží symboly a smysluplné metafory, které poukazují na silný vztah mezi člověkem a přírodou. Textilie jsou pro některé z domorodých komunit nedílnou součástí identity člověka. V minulosti byly tkané textilie ukázkou bohatství a hrály nenahraditelnou roli v náboženských obřadech (Threads of Peru 2015).

V souvislosti s modernizací společnosti však začíná tato tradice pomalu vymírat. Dle Ortize (2013) přispívají k udržování této tradice různé NGOs, které se snaží podpořit uchování dovedností a rituálů spojených s výrobou textilií. V turistických oblastech, zejména v Cuzcu, představuje produkce tradičních textilií možnost příjmu a zabezpečení rodiny, jelikož téměř každý turista si z Peru rád odveze nějaký kus oblečení s tradičním peruánským vzorem.

7.3.2 Ženy v zemědělství

Dle FAO (1994) se genderové rozdělení prací v zemědělství liší napříč různými geografickými oblastmi v Peru. Při pobřeží jsou ženy většinou zodpovědné za sklizení úrody, v amazonském pásmu se účastní různých fází subsistenčního farmaření a v horských oblastech se věnují všem činnostem potřebných v zemědělské produkci. Ženy mají hlavní zodpovědnost za aktivity následující po sklizni, jako jsou zpracování a skladování, proto je jejich klíčovou rolí zajištění potravinové bezpečnosti v domácnosti, kde také mají poměrně velké slovo, co se týče dělání rozhodnutí

v zemědělské oblasti. Avšak toto postavení platí většinou pouze v dané domácnosti a bývá snižováno veřejnými orgány, které jsou spíše patriarchálně orientované.

Bastidas (1999, s. 2) podotýká, že velká participace žen na zemědělské činnosti v Peru je způsobena mužskou migrací. Muži totiž častěji než ženy migrují do velkých měst s vyhlídkou lepších pracovních příležitostí.

7.4 Ženské organizace

Ženy a ženské organizace sehrávaly a stále sehrávají velkou roli v sociálním rozvoji Latinské Ameriky. Valdés (2004, s. 30) identifikuje tři hlavní formy organizací, do kterých se ženy shlukují s cílem přispět rozvoji jejich komunit a zemí: *grassroots*⁸ a sousedské organizace, které se většinou soustředí na lokální situaci; rozvojové nevládní organizace; a sociální hnutí (např. feministická hnutí) soustředěná na sociální změnu. Ačkoliv se genderová situace zlepšuje, stále existuje znatelná nerovnost, diskriminace a podceňování žen a jejich přínosu pro společnost, s čímž se ženské organizace snaží bojovat.

Ženské organizace v Latinské Americe se začaly ve větší míře objevovat už v 19. století, kdy ženy přestaly být spokojené s jejich podřízenou rolí. Nicméně aktivizovat se ve větší míře začaly až v souvislosti s ekonomickou krizí v 70. letech 20. století, kdy se svými činnostmi více integrovaly do sociálního a politického života země (Mujica a Meza 2009, s. 503).

Vzhledem k faktu, že jsou velké části peruánské populace stále vyloučeny ze sociálních služeb, jako jsou adekvátní vzdělání, zdravotní péče, pitná voda a elektřina; ze svobodné účasti na politickém životě, který je doprovázen klientelismem a manipulací; a ze spravedlnosti, jelikož mnoho úředníků trpí předsudky a podléhá korupci. V reakci na potřebu uspokojení základních potřeb se některé ženy žijící v chudých oblastech začaly okolo roku 1960 seskupovat do *comedores populares* (čes. lidové kuchyně) a *clubes de madres* (čes. kluby matek). Tohoto jevu nicméně začaly využívat i populistické vlády pro svůj prospěch, kdy například první dámy navštěvo-

⁸ *Grassroots* jsou lokální nezávislé organizace neziskového charakteru, které jsou založeny zejména na participaci dobrovolníků (Smith 2000, s. 7).

valy tyto organizace a obdarovávaly je finančními prostředky či vybavením, aby se zlepšilo jejich vnímání veřejností (Boesten 2003, s. 114-115; Mujica a Meza 2009, s. 505).

V 80. letech 20. století byly v Peru založeny dvě významné nevládní organizace (NGOs): *Movimiento Manuela Ramos* a *Centro de la Mujer Flora Tristán*, které byly financovány zejména ze strany zahraničních organizací (Boesten 2010, s. 31). Mujica a Meza (2009, s. 485) dále představují dvě NGOs působící v Limě – *Servicios Educativos El Agustino* (SEA), která se jako součást katolické církve snaží o lidský rozvoj a *El Estudio para la Defensa de los Derechos de las Mujeres* (DEMUS), která aktivně bojuje proti genderové diskriminaci a je podporována ze strany OSN.

V Peru působí jak NGOs, tak politické organizace, náboženské instituce a organizace zaměřené na práva domorodých obyvatel, které svou činnost soustředí na ženy. Zatímco některé se zabývají rolí žen jako manželek a matek, podporující jejich vzdělání v oblasti zdraví a výživy, jiné se soustředí na posílení jejich ekonomické role pomocí projektů zvyšujících jejich finanční příjem či na jejich účast na politickém životě (Forstner 2013, s. 47).

Sdružování se v komunitách a organizacích přináší ženám lepší příležitost něčeho dosáhnout, jelikož mají jako skupina větší hlas ve společnosti. Zároveň mají možnost učit se jedna od druhé a vytváří si prostor pro sdílení každodenních problémů a pocitů.

7.5 Ženy a peruánská legislativa

Jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách, téma genderu je hojně diskutované na všech rozhodovacích úrovních, lze tedy očekávat, že ženské otázky budou součástí peruánských legislativních dokumentů a vládních aktivit. Nicméně ne vždy musí mít tyto aktivity správný záměr, jelikož často mohou být využívány pouze jako populistický nástroj pro získání voličů nebo jejich implementace do národních politik může být reakcí na tlak ze strany mezinárodních institucí.

Peruánská ústava z roku 1993 obsahuje principy rovnosti a nediskriminace a vyzývá vládní subjekty k propagování podmínek nezbytných ke svobodě a rovnosti, k odstraňování všech překážek, které brání jejich dosažení a v neposlední řadě

k podpoře účasti všech občanů v politickém, ekonomickém, kulturním a sociálním životě země (Ward 2011, s. 153).

Zákon rovných příležitostí, č. 28983, jenž byl přijat v roce 2007, představuje normativní rámec pro veřejnou politiku na lokální, regionální i národní úrovni k zajišťování rovných práv k rovnosti, důstojnosti, rozvoji, blahobytu a autonomii mezi ženami a muži (Ibid).

Národní plán rovných příležitostí pro muže a ženy vytvořený pro období mezi lety 2006-2010 představoval souhrn akcí a cílů pro vývoj k rovnější společnosti. Plán zdůrazňoval přístup žen k rozhodování, zdrojům a benefitům rozvoje a propagoval kulturní transformaci, která měla přinést rovnost, sociální spravedlnost a demokracii (Ibid).

Ukotvení ženských práv a genderové rovnosti do peruánské legislativy bylo významně ovlivněno mezinárodními konferencemi a setkáními zaměřeným na ženy, kdy Peru podepsalo několik mezinárodních úmluv⁹. Například na Třetí světové konferenci OSN pro ženy, která se konala v roce 1985 v Nairobi, členské státy poprvé společně uznaly, že násilí na ženách je vážným zdrojem diskriminace žen. Tyto události značně pozitivně ovlivnily mj. rozsah působení peruánských feministických organizací (Ward 2011, s. 154-155; Rousseau 2009, s. 78-79).

Na Čtvrté mezinárodní konferenci OSN pro ženy, která se konala v roce 1995 v Pekingu, vyjádřil tehdejší peruánský prezident, Alberto Fujimori, svůj postoj k ženským otázkám následovně: *„Jakékoliv sociální, kulturní nebo ekonomické přeměny mohou být udržitelné pouze tehdy, pokud zahrnují ženy, ..., a pokud jsou odstraňovány nespravedlnosti trpěny miliony a miliony chudých žen na světě.“* Během Fujimoriho neopopulistického režimu došlo k zapojení většího množství žen do významných pozic v byrokracii, zahraničních službách a soudnictví (Rousseau 2006, s. 123). Navzdo-

⁹ Vybrané mezinárodní úmluvy související s genderovou problematikou podepsané Peru: United Nations Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, New York, 1979; World Conference on Human Rights, Declaration and Program of Action, Vídeň, 1993; Program of action of the International Conference on Population and Development, Káhira, 1994; Inter-American Convention on the Prevention, Punishment, and Eradication of Violence against Women, Belém do Pará, Brazil, 1994 (Ward 2011).

ry zmíněným postojům však neměla Fujimoriho vláda pouze pozitivní dopady na postavení žen, mj. údajně nechal dle tehdejšího ministra zdravotnictví Fujimori sterilizovat do roku 2000 až 300 000 žen s cílem snížit populaci v některých oblastech země (BBC 2002).

I přesto, že je genderová problematika ukotvena jak v národních legislativních dokumentech Peru, tak v mezinárodních úmluvách, stále jsou ženy znevýhodňovány na základě rasových a třídních odlišností, které charakterizují peruánskou hierarchickou společnost (Boesten 2010, s. 10-11).

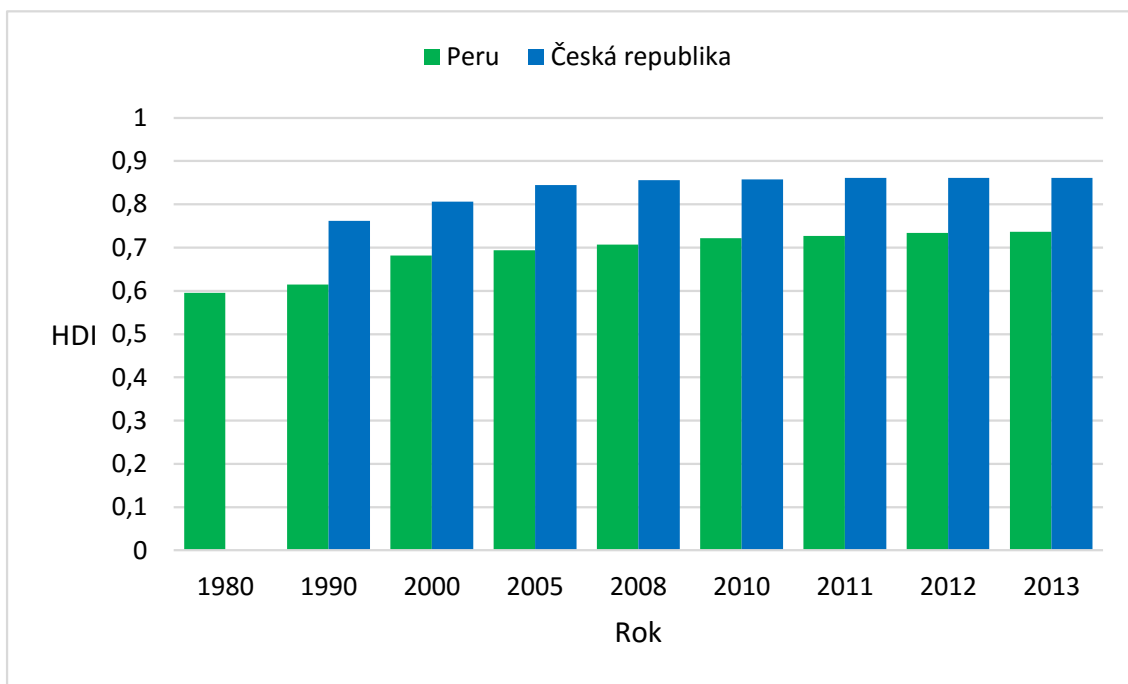
II PRAKTICKÁ ČÁST

8 Analýza současné genderové situace v Peru

Na základě předchozích dvou kapitol lze vidět, že existuje snaha o vyrovnávání genderových disparit mezi ženami a muži v peruánské společnosti jak ze strany nevládních organizací, tak ze strany vládních organizací a politické moci. Nicméně to, že je genderová problematika ukotvena v peruánské legislativě, neznamená, že stanovené cíle budou vždy naplněny, jelikož se vždy nemusejí potkávat se zájmy konkrétních politiků. Významnou překážku pro překonávání genderových nerovností představují kulturní vzorce, kdy ženy mají ve většině případů horší postavení než muži. Ačkoliv se situace pomalu zlepšuje, Peru stále zůstává silně patriarchální společností, a to zejména ve venkovských oblastech. Dle Coe (2015, s. 894) studie zaměřené na peruánskou společnost potvrzují, že nerovné genderové vztahy v rámci páru a rodiny v peruánské společnosti představují zdroj útlaku žen ze strany mužů. Je očekáváno, že ženy budou vykonávat zejména činnosti, jako jsou péče o rodinu a domácnost.

V následujících kapitolách bude analyzován stav postavení žen v peruánské společnosti na základě vybraných statistických dat zpracovávaných OSN ve formě indexů zaměřených na genderovou nerovnost a dat, která získává peruánský statistický úřad INEI.

Pro zařazení Peru do rozvojového kontextu je vhodné nejprve zmínit jeho HDI. Pro Latinskou Ameriku obecně jsou charakteristické obrovské rozdíly mezi jednotlivými společenskými třídami, především pak mezi obyvateli žijícími ve městě a obyvateli žijícími na venkově. Ačkoliv v roce 2014 dosáhl HDI v Peru hodnoty 0,737 z maximální hodnoty 1 (Graf 1) a Peru tak skončilo na 82. místě ze 187 zemí, téměř třetina obyvatel stále bojuje s chudobou, přičemž většinu chudých tvoří právě ženy (HDR 2014). Graf 1 zobrazuje porovnání HDI v Peru s Českou republikou, která dosahuje průměrně o 15% vyšších hodnot, což ji řadí na 28. místo v celosvětovém žebříčku. Pozitivním faktem je, že peruánský HDI od roku 1980 roste, a mezi lety 1980-2013 se zvýšil téměř o 15%.

Graf 1 Vývoj HDI mezi lety 1980-2013 v Peru a České republice (vlastní návrh dle HDR 2014)

8.1 Gender Development Index

Hodnota GDI, která představuje poměr mužského a ženského HDI v zemi, dosáhla v roce 2013 v Peru hodnoty 0,957 a Peru tak skončilo na 72. místě. Rozdíl mezi hodnotami mužského a ženského HDI byl v roce 2013 3,3%, což ukazuje, že v dimenzích, které HDI měří, se výrazné nerovnosti neobjevují.

Tabulka 2 zobrazuje hodnoty GDI a jeho dimenzí pro Peru, dvě z jeho sousedních zemí, Ekvádoru a Bolívie, nejvyspělejší latinskoamerickou zemí, Chile, a Českou republiku. Očekávána délka života je ve všech zmíněných zemích vyšší u žen než u mužů, jelikož ženy se z biologických důvodů obecně dožívají vyššího věku. Největší nerovnosti lze vidět v hrubém národním produktu na hlavu, což ukazuje, že ženy dosahují podstatně nižších výdělků než muži.

Tabulka 2 Porovnání hodnot GDI v Peru, Ekvádoru, Bolívii a České republice pro rok 2013 (vlastní návrh dle HDR 2014)

Země	GDI	Očekávaná délka života při narození v letech		Střední délka vzdělání v letech		Očekávaná délka vzdělání v letech		HNP na hlavu v dolarech	
		Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy	Muži
Peru	0,957	77,6	72,2	8,5	9,6	13,2	13,1	8 942	13 607
Ekvádor	-	79,4	73,7	7,4	7,8	-	-	7 045	12 951
Bolívie	0,931	69,5	65,1	8,4	10,0	12,9	13,4	4 406	6 701
Chile	0,962	82,7	77,1	9,6	9,9	15,3	15,0	14 339	22 410
Česká republika	0,969	80,7	74,6	12,1	12,5	16,9	15,9	16 233	33 098

8.2 Gender Inequality Index

GII dosáhl v Peru v roce 2013 hodnoty 0,387, což zařadilo Peru ve srovnání s hodnotami ostatních zemí na 77. místo. Ženy tvoří pouze 21,5% v peruánském parlamentu, 56,3% žen má alespoň střední vzdělání (oproti 66,1% mužů) a 68% žen starších 15 let jsou součástí pracovní síly, přičemž u mužů je to 84,4%. Tyto statistiky ukazují, že genderová nerovnost v Peru je tématem, kterému je potřeba věnovat pozornost. Důvody nižšího vzdělání u žen a nižší participace v pracovní síle země lze spatřovat už v dříve zmíněném tradičně patriarchálním rozdělení genderových rolí.

Tabulka 3 ukazuje hodnoty GII Peru ve srovnání se zeměmi podobného charakteru Ekvádorem a Bolívií, s nejvyspělejší zemí Latinské Ameriky, Chile, a Českou republikou. Zajímavé je, že Peru, Bolívie i Ekvádor dosahují vyššího zastoupení žen v parlamentu než Česká republika. Rovněž obyvatelé těchto zemí více participují na pracovní síle země, což lze ale vysvětlit delší dobou studia v České republice. Základním rozdílem mezi Českou republikou a zbylými zeměmi je procento populace s alespoň středním vzděláním, kdy nejenže je hodnota v Peru, Bolívii a Ekvádoru až dvakrát nižší než v České republice, ale lze vidět i nepoměr vzdělaných mezi ženami a muži v Peru a Bolívii. Celkově je hodnota GII Peru o něco nižší než sousedních zemích Bolívii a Ekvádoru a jen o něco vyšší než v Chile, nicméně je o 30% vyšší než hodnota v České republice. Existuje tedy velký prostor pro zlepšení současné genderové situace.

Tabulka 3 Porovnání hodnot GII v Peru, Ekvádoru, Bolívii, Chile a České republice pro rok 2013 (vlastní návrh dle HDR 2014)

Země	GII	Úmrtnost matek (počet úmrtí na 100 000 porodů)	Porody u adolescentek (počet porodů na 1 000 žen ve věku 15-19 let)	Podíl míst v parlamentu v %	Populace s alespoň středním vzděláním v %		Participace osob starších 15 let v pracovní síle v %	
					Ženy	Muži	Ženy	Muži
Peru	0,387	67	50,7	21,5	56,3	66,1	68	84,4
Ekvádor	0,429	110	77,0	38,7	40,1	39,4	54,4	82,6
Bolívie	0,472	190	71,9	30,1	47,6	59,1	64,1	80,96
Chile	0,355	25	55,3	13,9	73,3	76,4	49,0	74,6
Česká republika	0,087	5	4,9	20,6	99,9	99,7	50,1	67,8

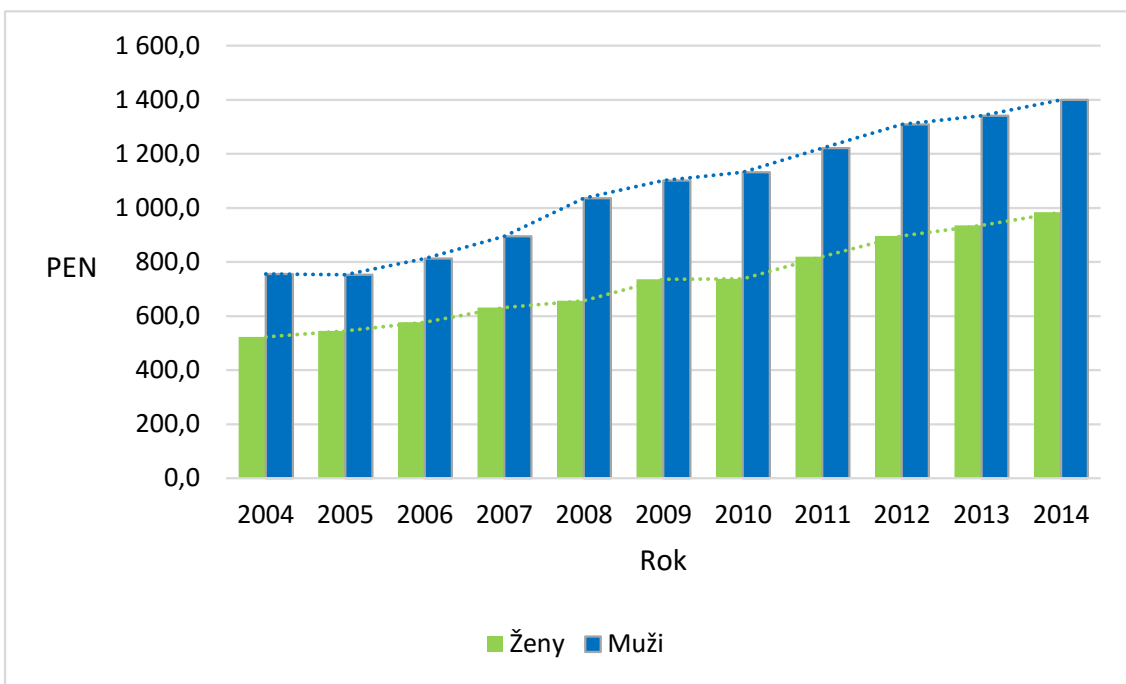
8.3 Vybrané socioekonomické ukazatele získávané INEI

8.3.1 Ekonomické ukazatele

Ekonomické ukazatele, z nichž jsou níže zmíněny ekonomická aktivita a finanční situace pro ženy a muže, dokládají, že v Peru existuje značný rozdíl v ekonomické situaci žen a mužů.

Graf 2 znázorňuje vývoj průměrných příjmů pro ženy a muže mezi lety 2004-2014. Lze vidět, že rozdíl mezi průměrným příjmem ženy a průměrným příjmem muže se konstantně pohybuje mezi 25-30%. Průměrný příjem ženy dosáhl průměrného příjmu muže v roce 2004 až v roce 2011. Trend ukazuje, že příjmy rostou podobným tempem pro ženy i muže. Průměrný ženský příjem se zvýšil z 523 PEN¹⁰ v roce 2004 na 984 PEN v roce 2014, zatímco u mužů proběhl růst ze 756 PEN v roce 2011 na 1399 PEN v roce 2014. Růst příjmů je zapříčiněn zejména zvyšující se úrovní rozvoje v Peru.

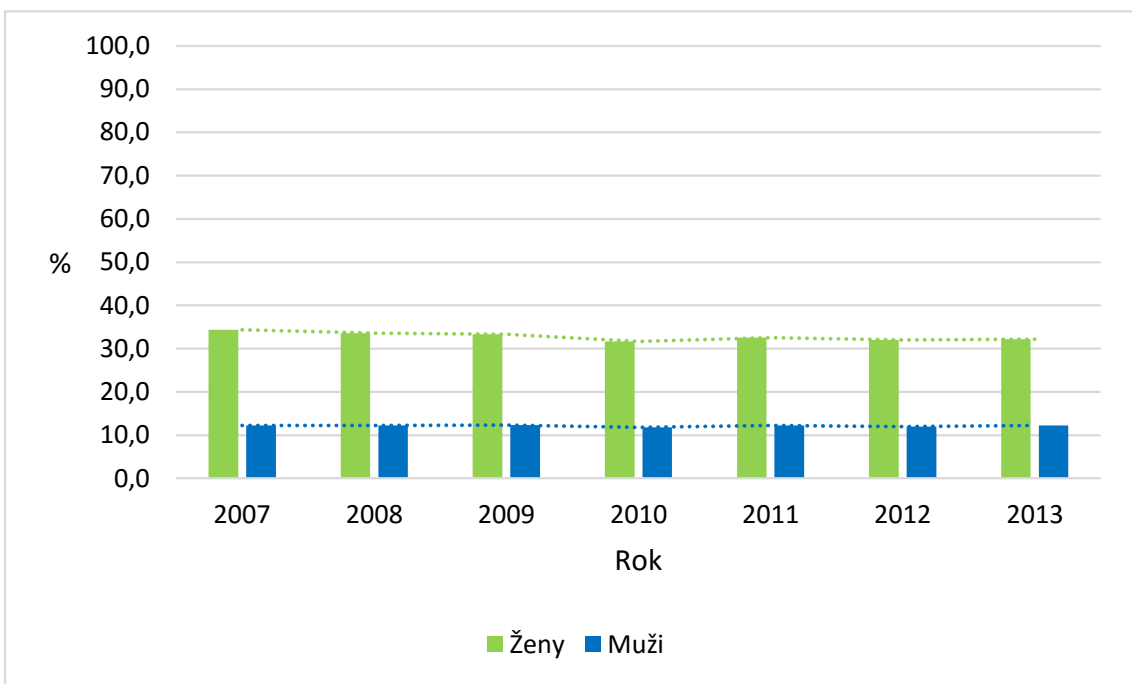
¹⁰ PEN (*Peruvian Nuevo Sol*) je měnovou jednotkou používanou v Peru. K 3. 12. byl kurz vůči české koruně následující: 1 PEN = 7,35 CZK.

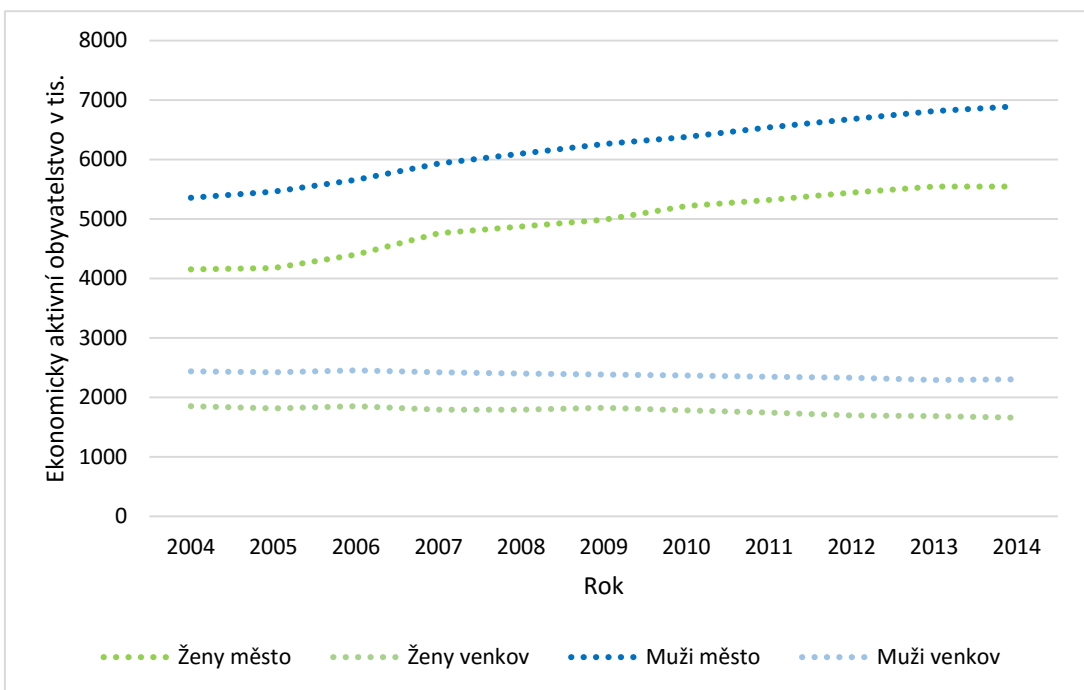
Graf 2 Vývoj průměrných příjmů u žen a mužů v letech 2004-2014 (vlastní návrh dle INEI 2015)

Graf 3 ukazuje vývoj podílu žen a mužů bez příjmu v letech 2007-2013. V peruánské společnosti je o 20-22% více žen bez pravidelného příjmu než mužů, což dokládá tvrzení, že ženy trpí chudobou více než muži. Lze vidět, že podíl žen a mužů bez příjmu z celkového počtu žen a mužů se ve sledovaném období téměř nezměnil. V roce 2007 bylo bez příjmu 34,4% žen a 12,2% mužů. V roce 2013 byl podíl mužů bez příjmu stejný jako v roce 2007 a podíl žen bez příjmu klesl pouze o 0,2% tedy na 32,2%. Důvodem pro vyšší procento žen bez příjmů může být zejména fakt, že žena často zůstává v domácnosti a stará se o rodinu. Roli může hrát i obtížnější výchozí situace pro hledání zaměstnání.

S Grafem 3 koresponduje Graf 4, který znázorňuje počet ekonomicky aktivních žen a mužů na venkově a ve městě. Lze vidět, že mužů je ekonomicky aktivních více než žen a to jak ve městě, tak na venkově. V roce 2014 bylo ekonomicky aktivních 5 546 tis. žen ve městech a 1 659 tis. na venkově, zatímco mužů bylo ekonomicky aktivních 6 890 tis. ve městech a 2 301 tis. na venkově.

Graf 3 Vývoj podílu žen a mužů bez pravidelného příjmu v letech 2007-2013 (vlastní návrh dle INEI 2015)

Graf 4 Vývoj ekonomicky aktivních žen a mužů ve městě a na venkově v letech 2004-2014 (vlastní návrh dle INEI 2015)

8.3.2 Vzdělanostní ukazatele

Vzhledem k tomu, že vzdělání je jedním z nejdůležitějších předpokladů pro nalezení budoucího zaměstnání, lze tvrdit, že následující vzdělanostní ukazatele úzce souvisí s předchozími ukazateli ekonomickými. Následující obrázky zobrazují podíl žen a mužů, kteří dosáhli základního, středoškolského a univerzitního vzdělání v období let 2005-2013.

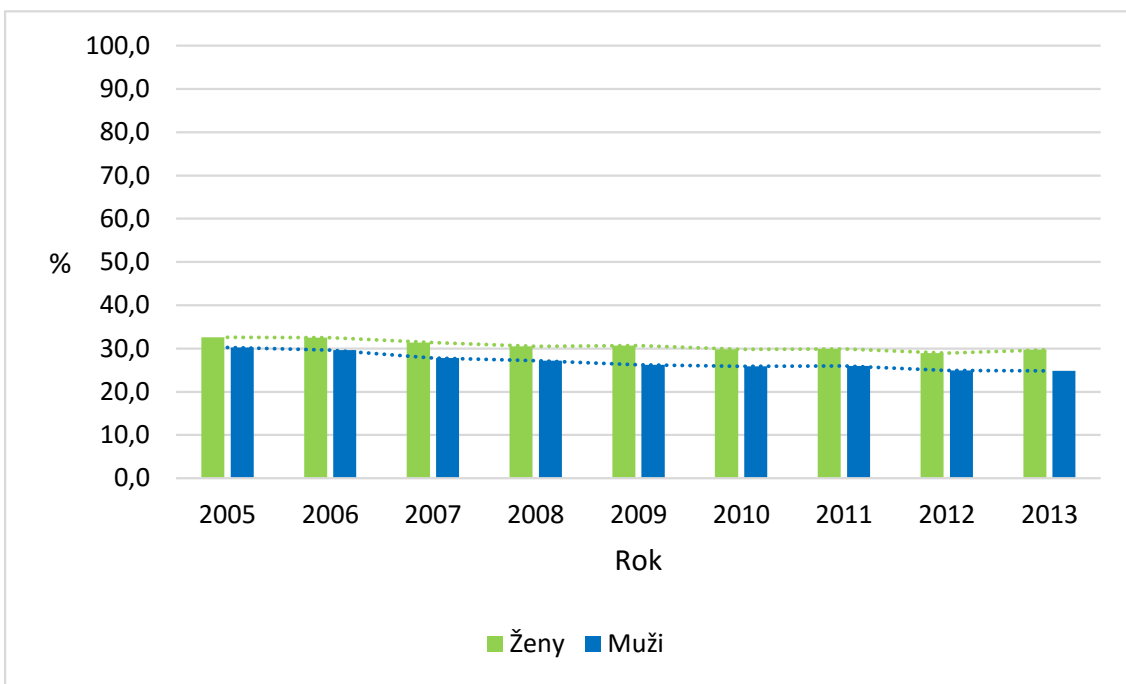
Na Obrázku 5 lze vidět, že základního vzdělání jako nejvýše dosaženého dosahuje větší podíl žen než mužů. Muži totiž častěji pokračují v dalším vzdělávání. To, že počet obyvatel s nejvýše základním klesáním je dobrým ukazatelem, jelikož to znamená, že se celkově zvyšuje počet obyvatel, kteří na vzdělání základní navazují středoškolským.

V případě Obrázku 6, který znázorňuje vývoj středoškolsky vzdělaných žen a mužů už lze spatřit značnou disparitu. Procento žen s nejvyšším dosaženým vzděláním středoškolským se ve sledovaném období udržovalo přibližně na 30%, zatímco muži se pohybovali okolo 40%.

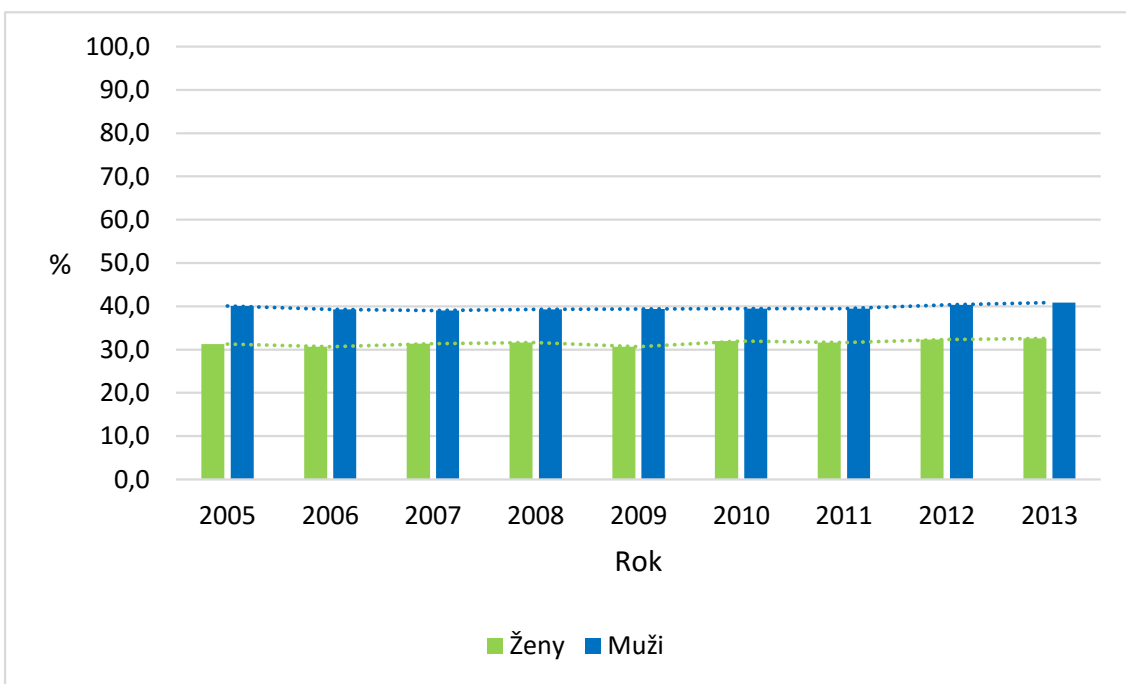
Graf 7 ukazuje podíl žen a mužů, kterým se podařilo dosáhnout univerzitního vzdělání. I v tomto případě je mezi univerzitně vzdělanými více mužů než žen. Od začátku sledovaného období univerzitně vzdělané obyvatelstvo vzrostlo.

Část obyvatel stále nemá přístup ke vzdělání a zůstává tak negramotnou. Vývoj negramotnosti znázorňuje Graf 8, kde je zaznamenána klesající tendence podílu negramotných osob. Ženy trpí negramotností více než muži.

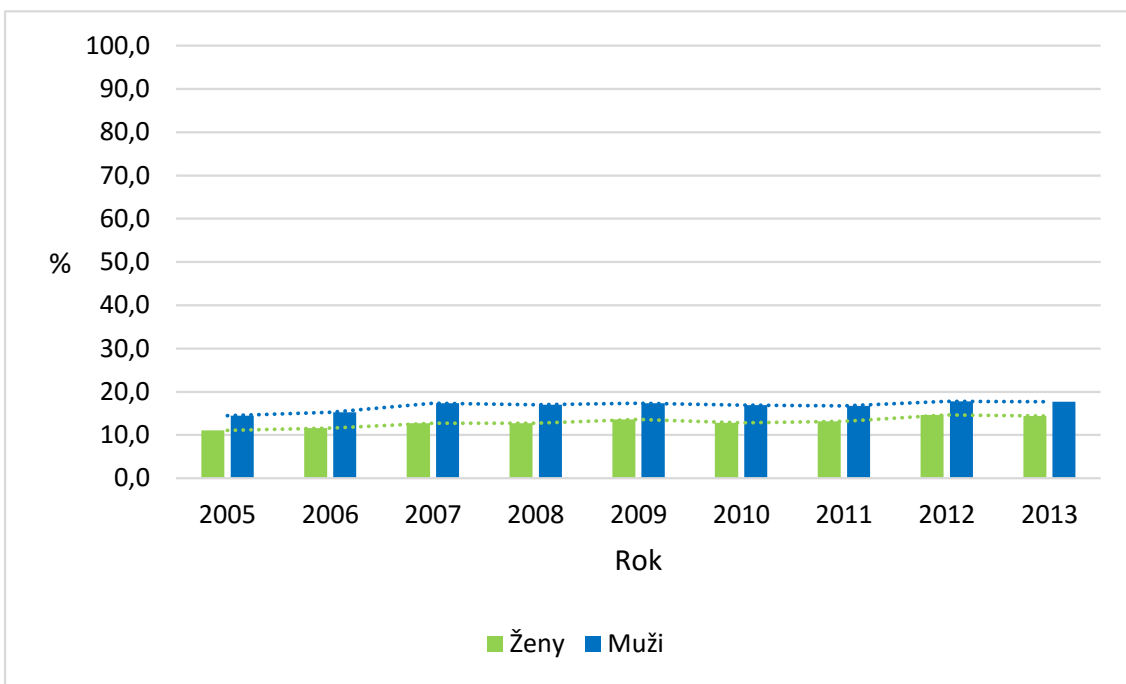
Zobrazené ukazatele dokazují, že nerovný přístup ke vzdělání peruánských žen a mužů je tématem, kterým je nutné se zabývat. V některých rodinách stále převládají tradiční kulturní vzorce, kdy žena zůstává v domácnosti, aby se starala o děti a muže. Muži pak logicky dostávají více příležitostí ke vzdělání a práci. Je nezbytné, aby se peruánská společnost a peruánská vláda snažily vzdělání více zpřístupnit i ženám a přijmout opatření, která mohou ženám účast ve vzdělávacích zařízeních usnadnit.

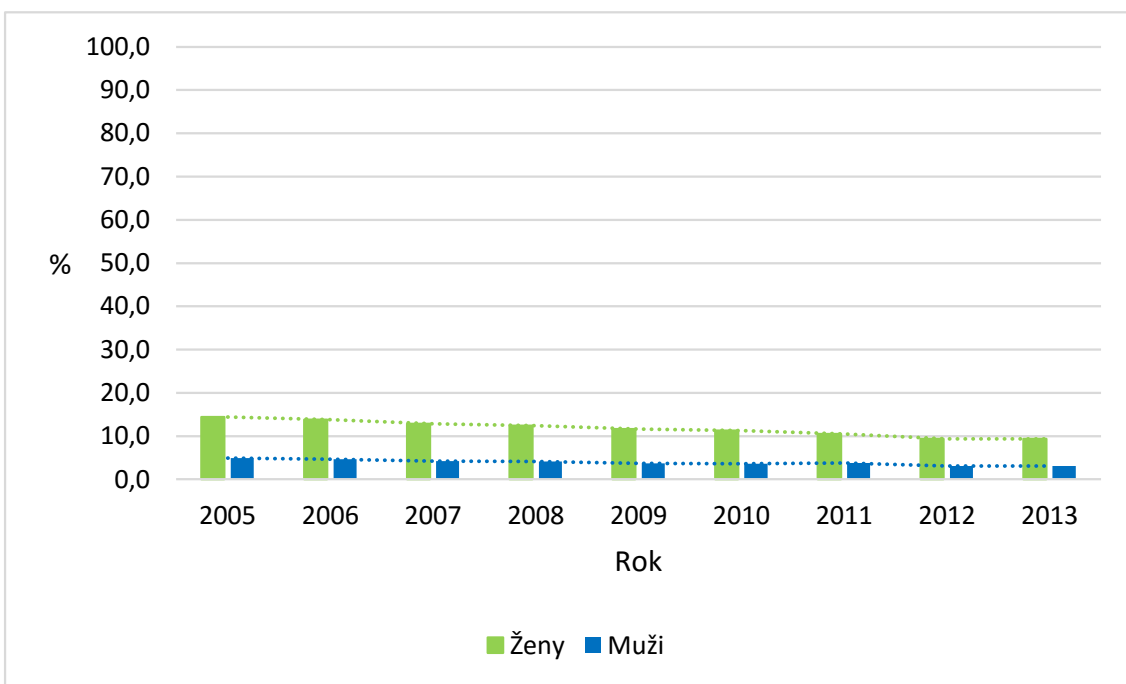
Graf 5 Vývoj podílu žen a mužů se základním vzděláním jako nejvyšším dosaženým v letech 2005-2013 (vlastní návrh dle INEI 2015)

Graf 6 Vývoj podílu žen a mužů se středoškolským vzděláním jako nejvyšším dosaženým v letech 2005-2013 (vlastní návrh dle INEI 2015)

Graf 7 Vývoj podílu žen a mužů s univerzitním vzděláním jako nejvyšším dosaženým v letech 2005-2013(vlastní návrh dle INEI 2015)

Graf 8 Vývoj podílu negramotných žen a mužů v letech 2005-2013 (vlastní zpracování dle INEI 2015)

9 Výsledky terénního šetření

Kapitola 7.4 přibližuje význam a přínos ženských organizací a komunit pro život žen a rozvoj společnosti. Jednou z takových komunit je i komunita Ayllu Ruwasunchis, která bude popsána v následujících kapitolách. Cílem je představit komunitu jako případ dobré praxe práce se ženami a navrhnout možnosti, které by komunitě umožnily se dále rozvíjet. K výzkumu dané komunity byly využity metody zvolené v kapitole 3.

9.1 Oblast Manchay

Komunita Ayllu Ruwasunchis se nachází na okraji hlavního města Peru, Limy, v oblasti Manchay. Lima se rozkládá na ploše o velikosti 2 672 km² a v roce 2007 čítala 8 445 211 obyvatel (INEI 2015). Manchay leží v distriktu Pachacamac na jihovýchodním okraji Limy a podle hrubých odhadů zde žije až 100 000 obyvatel.

Obrázek 2 Poloha Limy v Peru (Google Maps 2015)

Obrázek 1 Poloha Manchay v Limě (Google Maps 2015)

Reliéf oblasti Manchay je kopcovitého charakteru a z velké části je tvořen suchým povrchem, kvůli kterému je zdejší prostředí plné prachu. Nenachází se zde téměř žádná vegetace a místní obyvatelé nemají téměř žádný přístup k pitné vodě. Objevují se zde velké výkyvy teploty, kdy ve dne je obvykle horko a slunečno a naopak v noci velmi chladno. Vzhledem k obtížným životním podmínkám je Manchay jednou z nejchudších oblastí Limy, přičemž jeho povaha má charakter slumu¹¹. V Peru a jiných latinskoamerických státech se pro oblasti tohoto typu používá i termín *pueblo jovén*¹² (čes. mladé město).

Populaci Manchay tvoří osoby, které se chtěly přesunout z venkovských oblastí do Limy s cílem zlepšit jejich životní podmínky a získat více příležitostí pro zajištění lepší budoucnosti pro jejich děti. Tohoto cíle bohužel nedosáhly, jelikož pro život v lepších částech Limy nedisponují dostatečnými finančními prostředky a okolnosti je tak donutily usadit se na jejím okraji.

Manchay se dále potýká s velkou kriminalitou a častým násilím. Je velmi nebezpečné se zde pohybovat v noci. Ačkoliv je většina oblasti pokryta elektrickou sítí, neexistují zde žádné rozvody pitné vody. Z toho důvodu je téměř každá místní rodina odkázána na získávání pitné vody z velké nádrže, která je však poměrně drahá. Ze stejného důvodu nemohou rodiny využívat běžných splachovacích toalet, ale musí si vystačit se suchými záchody. V Manchay je obrovský nedostatek hygienických a sanitálních zařízení, což negativně ovlivňuje zdraví místních obyvatel, přičemž samotná zdravotnická péče také není téměř vůbec dostupná. Většina osob má problém najít si práci, a pokud už ji najde, je většinou podplacená. Jedním z faktorů, který zapříčiňuje problémy při nalezení zaměstnání, je nedostatek vzdělávacích zařízení a škol v oblasti.

¹¹ Termín slum je využíván pro označení pro oblasti s nízkým příjmem a špatnými životními podmínkami. Většinou se jedná o hustě zalidněné oblasti, vyznačující se nedostačujícími domy, téměř žádnou infrastrukturou, kriminalitou a špínou. Slumy se obvykle nacházejí na okrajích velkých měst, přičemž jsou následkem vysoké míry urbanizace (UN Habitat 2007).

¹² Pueblo jovén je peruánské označení pro chudinskou čtvrť, jejíž obyvatele tvoří zejména černošští, indiánští a mestičtí imigranti, kteří se rozhodli přesunout z venkova do města s vidinou lepších životních podmínek (Moreno 2003, s. 67).

Úroveň života v Manchay je neporovnatelná s úrovní života v centrální Limě. Při návštěvě obou míst je těžké pochopit, jak tak odlišné oblasti mohou existovat tak blízko vedle sebe. Při pobytu v moderních čtvrtích Limy má člověk pocit, jako by se nacházel ve vyspělé zemi s příznivými podmínkami pro život. Vybrané čtvrti jsou zastavěny luxusními vilami, lidé zde řídí drahá auta a o přístup ke vzdělání a zdravotnické péči nemají nouzi. Na otázku, jaký mají názor na Manchay, někteří lidé z centra Limy dokonce odpověděli, že neví, že taková oblast v Limě vůbec existuje.

9.2 NGO Ruwasunchis

Komunita Ayllu Ruwasunchis funguje pod záštitou nevládní neziskové organizace Ruwasunchis, která v Manchay působí. Konkrétně působí zejména v části Manchay, která se nazývá San Pablo Mirador a čítá přibližně 650 rodin. Ruwasunchis tvoří multidisciplinární tým mladých osob, který je tvořen zejména dobrovolníky. NGO se snaží snížit chudobu v oblasti pomocí realizace různých, zejména vzdělávacích, programů pro děti, mládež a matky. V současnosti nabízí Ruwasunchis tři programy: *Escuela de Emprendedores Comunitarios* (čes. Škola komunitního podnikání), *Plataforma Creativa* (čes. Kreativní platforma) a *Teijendo Oportunidades* (čes. Příležitosti k pletení), jehož součástí je komunita Ayllu Ruwasunchis (Ruwasunchis 2014).

Většina aktivit je realizovaná o víkendu v prostorách Ruwasunchis, jelikož v tu dobu mají jak dobrovolníci, tak místní děti a matky nejvíce času se daným činností věnovat. Skupinu dobrovolníků tvoří mladí lidé, často studenti, kteří pocházejí z lepších podmínek a mají tak zájem i dispozici k tomu předávat své dovednosti chudším obyvatelům. Pro děti jsou organizovány například hodiny angličtiny. Dále mají možnost zapojit se do sportovních aktivit, přičemž nejoblíbenějším sportem je fotbal.

Co se týče financování NGO Ruwasunchis, to je zajišťováno zejména fundraisingem. NGO pořádá různé akce pro veřejnost nebo spolupracuje s firmami (například s IBM), což jí pomáhá získat prostředky pro fungování.

9.3 Význam Ayllu Ruwasunchis

Název komunity tvoří dvě kečuánská¹³ slova – *Ayllu*, které znamená „komunita“, a *Ruwasunchis*, které znamená „dělejme všechno dohromady“. Jak bylo zmíněno výše, komunita je zaštitovaná NGO Ruwasunchis, která ji i spolufinancuje. O komunitu se starají dobrovolnice, které pomáhají s jejím chodem a organizací. Cílem Ayllu Ruwasunchis je vytvářet sdílený prostor pro ženy z oblasti Manchay a zlepšovat jejich socioekonomickou a psychickou situaci.

Členství žen v komunitě by mělo posilovat jejich roli ve společnosti, zvyšovat jejich sebevědomí a vzdělávat je v různých oblastech. Na komunitu lze pohlížet ze dvou pohledů – ekonomického, kdy dává ženám možnost přivydělat si výrobou pletených výrobků a psychoterapeutického, kdy při příležitosti setkávání se skupiny žen dochází za vytváření důvěrné atmosféry ke sdílení příběhů žen, což jim pomáhá se vyrovnávat s mnohdy těžkými životními událostmi. Terapeutickému efektu setkávání napomáhá fakt, že ženy sedí nejčastěji v kruhu, ve kterém pracují na svých výrobcích a povídají si.

Svojí ekonomickou činností, kdy jsou ženy v roli švadlen a pletou čepice, šály, tašky aj. navazuje Ayllu Ruwasunchis na peruánskou tradiční textilní výrobu, avšak snaží se využívat modernějších postupů a vytvářet výrobky atraktivní zejména pro mladé lidi. Občas jsou pro ženy organizovány workshopy zaměřené na pletací dovednosti či základy obchody. Párkrát komunitu dokonce navštívila psycholožka, která odborně vedla skupinovou terapii.

9.3.1 Tři pilíře

Ayllu Ruwasunchis si zakládá na třech následujících pilířích – *amor, arte y comunidad* - tedy lásce, umění a komunitě. Lásku Ayllu Ruwasunchis chápe jako střed života, jako motor, který lidi pohání, aby si plnili své sny. Všechny výrobky zpracovávají s láskou, která v nich zanechává určitý příběh. Umění odkazuje na staré tradice tkaní a pletení, kdy se ve výrobcích domorodých obyvatel Peru odrážela jejich kulturní identita. Komunita pro ně představuje pro Latinskou Ameriku typickou formu spolupráce, jelikož

¹³ Kečuánština je domorodým jazykem Indiánů v Andských oblastech Latinské Ameriky.

věří, že kolektivní způsob života je lepší než individuální a že jako skupina mají větší moc něco změnit (Ayllu Ruwasunchis 2013).

Ačkoliv zní tyto pilíře možná až příliš idealisticky, je dobré si v dnešním světě připomínat pozitivní lidské hodnoty. Navíc uplatňování těchto principů ve společném fungování komunity má pozitivní dopad na místní atmosféru a tedy i pocity jednotlivých žen.

9.4 Ženy v Ayllu Ruwasunchis

Členkou komunity Ayllu Ruwasunchis se může stát každá žena, která o to má zájem. V současnosti se počet členek pohybuje mezi 15-20. Počet žen není úplně stálý, jelikož ne vždy má každá z žen volnou kapacitu pro docházení do komunity. Většina členek má vlastní práci, kterou vykonává přes týden a nezdávka i v sobotu. Navíc některé z nich dojíždějí do práce v jiných částech Limy. Spoustu času ženy věnují také starosti o domácnost a rodinu.

Jedna z žen, která by měla zájem o to stát se členkou Ayllu Ruwasunchis, uvedla, že nemá čas do komunity chodit, jelikož každý všední den a dojíždí tři hodiny do práce, osm hodin pracuje a tři hodiny jí trvá cesta domů, což znamená celkem čtrnáct hodin denně strávených prací a dojížděním. Ve zbylém čase se musí věnovat domácnosti a rodině, tedy činností jako jsou vaření, úklid a pomáhání dětem s úkoly.

Na dotaz, s jakými problémy se členky komunity v osobním životě nejčastěji potýkají, odpověděla jedna z dobrovolnic, která pomáhá s chodem komunity, že nejčastější problémy, kterým ženy čelí, jsou domácí násilí, často jsou matky samoživitelky a ve většině případů mají pouze základní nebo žádné vzdělání. Při pohledu na druh obydlí, ve kterém místní ženy žijí, je vidět, že jejich domy jsou většinou spíše budkami s jednou místností, a jsou složeny ze dřeva či plechu. Dále se, jako všichni obyvatelé oblasti Manchay, potýkají se špatným přístupem k pitné vodě, s nedostatkem hygienických zařízení, s prašným ovzduším a s podplacenými zaměstnáními.

Při náhodných rozhovorech s ženami bylo zaznamenáno, že jsou rády, že mohou být součástí Ayllu Ruwasunchis. Jelikož pochází z opravdu chudých poměrů, jsou vděčné za možnost i malého přivýdělku. Zlepšování ekonomické situace žen je nezbytné, protože díky lepším finančním prostředkům mají ženy možnost dovolit si

zdravotní péči a lepší vzdělání pro své děti, což představuje šanci pro jejich lepší budoucnost a tedy rozvoj celé společnosti. Dále ženy uváděly, že jsou spokojené s atmosférou, která při nedělních setkáních panuje a že jsou rády za čas, který mohou věnovat osobnímu rozvoji.

Bližší poznání ženské komunity Ayllu Ruwasunchis umožňuje potvrdit teoreticky nastudované informace o genderových rolích v Peru. Všechny členky komunity se setkávají s jistou formou diskriminace ve prospěch mužů. Zastávají tradiční role matek a pečovatelek o domácnost. Některé z nich také představují hlavní živitelky rodiny, jelikož od nich muž odešel.

9.5 Aktuální situace Ayllu Ruwasunchis

V současnosti se v komunitě schází 15-20 žen v neděli odpoledne, společně s pěti dobrovolnicemi, které ženy organizují a starají se o administrativu, prodej a propagaci výrobků. Pro své výrobky používají značku *Ayllu*, přičemž mají navržené vlastní logo.

Aktuální systém v produkci pletených výrobků je následující. Dobrovolnice podle předem domluveného plánu sdělí ženě, jaké výrobky a jak se budou v daném období vyrábět a domluví se s ženou na množství, které je schopná vyrobit. Když je výrobek hotov, je označen cedulkou se jménem ženy, která ho vyrobila a logem komunity. Dokončené výrobky prodávají dobrovolnice buď ve třech spřátelených kavárnách v Limě, nebo náhodně ostatním dobrovolníkům a kamarádům. Nicméně v prodejním procesu není žádný pořádný systém a nejsou uchovávány záznamy o prodaných produktech.

Členky od dobrovolnic dostávají z prodaných produktů více než polovinu. Například z prodeje šály, která stojí 55 PEN, dostane žena 35 PEN. Zbytek peněz používají dobrovolnice na nákup materiálů. Vzhledem k tomu, že prodej výrobků nedosahuje příliš vysokých hodnot (v roce 2013 bylo prodáno méně než 200 produktů), nemá komunita finance na nákup kvalitnějších materiálů.

Mezi další nedostatky, se kterými se komunita potýká, patří matoucí management produkce, kdy nejsou určeny konkrétní zodpovídající osoby; různá úroveň

pletacích schopnosti u jednotlivých žen, kdy chybí standard určité kvality a nedosta-
tečná marketingová strategie.

9.6 Návrhy pro další rozvoj komunity

Ačkoliv se fungování komunity ubírá dobrým směrem a ženy jsou s ním vesměs spo-
kojené, budou v této části navrženy postupy, které by mohla komunita přijmout, aby
se nadále rozvíjela. Tyto návrhy byly diskutovány s dobrovolnicemi, které se k nim
vyjádřily souhlasně. Problémem však zůstává způsob financování. Jako nejrealističtěj-
ší se jeví financování NGO Ruwasunchis v případě získání grantu pro jejich projekty.

Jelikož ženy vyjádřily velký zájem o získávání nových dovedností, co se týče
pletacích technik, bylo by vhodné, kdyby se komunita spojila se školou pletení *Escuela
Drytex de Tejido* v Limě, která nabízí vzdělání v této oblasti. Workshopům vedeným
specialisty by bylo věnováno jedno odpoledne měsíčně, což by mělo zapříčinit vyšší
úroveň a diverzitu finálních produktů. Po účasti na sérii pletacích workshopů by ženy
mohly obdržet certifikát, že úspěšně taková školení absolvovaly. Certifikát by mohl
zvýšit jejich šance při hledání zaměstnání.

Další možnosti vzdělání pro ženy by mohly představovat přednášky
či workshopy zaměřené na základní ekonomické dovednosti nebo například na rady,
jak uspět na přijímacím pohovoru a získat práci. Tyto vzdělávací aktivity by mohli
vést dobrovolníci, kteří studují na ekonomických fakultách. I přesto, že z těchto aktivit
by ženy nedostaly žádný certifikát, měly by možnost rozšířit si své obzory a nabyté
vědomosti předávat dál svým dětem a blízkému okolí.

Pro vyšší prodeje vyrobených produktů by bylo vhodné zřídit e-shop, který by
byl spravován dobrovolnicemi. Díky umístění zboží na e-shop by se stalo dostupněj-
ším pro více potenciálních zákazníků. Součástí e-shopu by mohly být příběhy jednot-
livých žen, což by určitě okolí určitě zaujalo. Myšlenka, že si někdo koupí výrobek od
ženy z chudého Manchay a koupí pomůže její životní situaci, je velmi silná. Nevýho-
dou je poměrně velká konkurence v tomto odvětví, nicméně většina podniků produ-
kuje spíše výrobky tradičního stylu, zatímco Ayllu Ruwasunchis se snaží používat
barvy a vzory podle sezónních trendů.

Důležitým aspektem pro hladké fungování komunity je rovněž rozdělení jednotlivých rolí v komunitě, a to tak aby se vzájemně nepřekrývaly a všem bylo zřejmé, kdo má jaké úkoly a zodpovědnosti.

10 Závěr

Tato bakalářská práce představila problematiku genderu v rozvojových zemích, konkrétně v Peru. Bylo zjištěno, že genderová nerovnost je tématem, kterému je potřeba věnovat pozornost. Ženy by měly mít možnost stejných ekonomických a vzdělávacích příležitostí jako muži.

Ve vztahu k výzkumným otázkám bylo zjištěno, že aktuální situace postavení žen v Peru je stále ovlivněna tradičními kulturními vzorci udávající genderové role. Významnou roli hrají charakteristiky machismu a marianismu, které do peruánské společnosti přinesli španělsí kolonizátoři společně s katolickým náboženstvím. Žena, zejména ve venkovských oblastech, je často definována mateřskou a pečovatelskou rolí. Jejím hlavním úkolem je zajišťovat chod domácnosti a starat se o děti a manžela. Muž naopak představuje dominantnějšího z páru. V některých případech se v párech objevuje domácí násilí. Co se týče pracovní činnosti, ženy na venkově se často věnují tradičnímu zpracování textilií či zemědělství. Ženy žijící ve městech mají podstatně více možností, co se vzdělání, zaměstnání a zdravotní péče týče, nicméně i zde hraje roli celkové postavení ženy v peruánské hierarchicky orientované společnosti. Peruánské ženy průměrně dosahují nižšího vzdělání než muži, což způsobuje nevýhodu při hledání zaměstnání. Ženy jsou méně ekonomicky aktivní a dosahují nižších příjmů než muži, což způsobuje, že se potýkají s chudobou ve větší míře než muži.

Na základě analýzy genderově orientovaných indikátorů OSN a vybraných socioekonomických ukazatelů měřených INEI lze potvrdit teoreticky získané poznatky o nerovnostech mezi ženami a muži. Co se týče vývoje v posledním desetiletí, je možné vidět, že disparity mezi ženami a muži se příliš nezmenšily. Ačkoliv vzrostl rozvoj ve společnosti, zvýšily se příjmy a zaměstnanost, mezera mezi hodnotami, kterých dosahují ženy a kterých muži zůstává procentuálně téměř beze změny. Co se týče vzdělání, situace se rovněž příliš nezměnila. Snížila se negramotnost a došlo k nárůstu osob s nejvyšším dosaženým vysokoškolským vzděláním.

V případě komunity Ayllu Ruwasunchis, která působí v chudinské oblasti na okraji Limy, bylo zjištěno, že ženy se rozhodly do komunity vstoupit kvůli možnému přivýdělku a přátelské atmosféře, která v komunitě působí. Díky členství v Ayllu

Ruwasunchis je posilována jejich ženská role a je jim dodáváno sebevědomí, které jim v mnoha případech, vzhledem k problémům, se kterými se potýkají, chybí.

Pro další rozvoj komunity Ayllu Ruwasunchis bylo navrženo zaměřit se na následující oblasti. Bylo by vhodné, aby ženy měly možnosti se dále vzdělávat v oblasti pletení a nových technik, proto byla doporučena spolupráce se školou, která se věnuje výuce kurzů pletení. Dále by mohli dobrovolníci, kteří studují univerzity ekonomického zaměření, připravit workshopy a základech obchodu a podnikání. Ke zvýšení prodejů vyrobených produktů by mohl vzniknout e-shop, který by kromě samotných produktů obsahoval i příběhy žen, které za produkty stojí. Pro zorganizování těchto aktivit jsou však nezbytné potřebné finanční zdroje a jasné vymezení rolí jednotlivkyň v komunitě.

Sdružování se v komunitách je v Peru, i Latinské Americe obecně, velmi rozšířeným a tradičním způsobem fungování. Ukazuje se, že ženské komunity představují vhodný prostředek pro posilování role žen v peruánské společnosti.

11 Summary

This bachelor thesis is focused on the topic of gender equality, specifically on the position of women in Peru. The first part introduced basic theoretical approaches to gender, gender equality, feminism and the role of women in development. As a follow up to the theoretical background of researched topic, the thesis described the role of women in Peru, which is mainly connected with terms such as marianismo and machismo. The knowledge based on a literature review was supported by data from UN and INEI.

Thanks to the opportunity to make a research in Lima, Peru, it was possible to introduce local indigenous community of women Ayllu Ruwasunchis, which is located in one of the poorest areas of Lima called Manchay. This community consists of women who often suffer from poverty, violence and being single mothers. The aim of Ayllu Ruwasunchis is to help the women both in economic and psychological way.

Overall, the position of women in Peru is still remaining unequal to the position of men. Peruvian society is quite patriarchal and hierarchically oriented, where the women often have significantly lower incomes and have worse access to the education than men. The Peruvian women are often expected to mostly fulfil their traditional roles of mothers and wives.

Although many local, national and international organizations are oriented to promotion of gender equality and empowerment of women, there are still many things which need to improve in order for women to have the same political and social rights as men. However when taking these actions it is necessary to consider the specifics of local culture and adjust them to it.

Bibliografie

Ayllu Ruwasunchis [online]. Lima, 2015 [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: <http://www.aylluruwasunchis.com/>

BACIGALUPE, Gonzalo. Machismo. In: *Encyclopedia of Multicultural Psychology*. Thousand Oaks: SAGE Publications, 2006. ISBN 9781452265568.

BASTIDAS, Elena P. *Gender issues and women's participation in irrigated agriculture*. Colombo, Sri Lanka: International Water Management Institute, 1999. ISBN 9789290903826.

BOESTEN, Jelke. Poor Women in Peru: Reproducers of Poverty and Poverty Relievers. *Women's Studies Quarterly* [online]. 2003, 3/4(31): 113-128 [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: <http://goo.gl/uU6auj>

BOESTEN, Jelke. *Intersecting inequalities: women and social policy in Peru, 1990-2000*. University Park, Pa.: Pennsylvania State University Press, 2010, xviii. ISBN 0271036702.

CASTAÑEDA, Marina. *El machismo invisible regresa*. México: Penguin Random House Grupo Editorial. ISBN 9786071108708.

CASTILLO, Linda G., Flor V. PEREZ, Rosalinda CASTILLO a Mona R. GHOSHEH. Construction and initial validation of the Marianismo Beliefs Scale. *Counseling Psychology Quarterly* [online]. 2010, 23(2): 163-175 [cit. 2015-12-13]. DOI: 10.1080/09515071003776036. ISSN 0951-5070. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09515071003776036>

COE, Anna-Britt. I AM NOT JUST A FEMINIST EIGHT HOURS A DAY: Youth Gender Justice Activism in Ecuador and Peru. *Gender & Society* [online]. 2015, 6(29): 888-913 [cit. 2015-12-13]. DOI: 10.1177/0891243215599647. Dostupné z: <http://goo.gl/cLhWG6>

DE LA TORRE, Miguel A. Marianismo. In: *Hispanic American Religious Cultures: A - M, Volume 1*. Santa Barbara: ABC-CLIO, 2009, s. 346-348. ISBN 9781598841398.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 4., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1966-8.

Enabling poor rural people to overcome poverty in Peru [online]. Rome: IFAD, 2013 [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: <http://goo.gl/g9r2gQ>

ENSLIN, Penny. Liberal Feminism, Diversity and Education. *Theory and Research in Education* [online]. 2003, 1(1): 73-87 [cit. 2015-12-13]. DOI: 10.1177/1477878503001001005. Dostupné z: <http://tre.sagepub.com/cgi/doi/10.1177/1477878503001001005>

Fact sheet: Perú - women, agriculture and rural development [online]. FAO, 1994 [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: <http://goo.gl/zA5y0B>

FORSTNER, Kathrin. Women's Group-based Work and Rural Gender Relations in the Southern Peruvian Andes. *Bulletin of Latin American Research* [online]. 2013, 32(1): 46-60 [cit. 2015-12-13]. DOI: 10.1111/j.1470-9856.2011.00693.x. ISSN 02613050. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1470-9856.2011.00693.x>

FREEDMAN, Estelle. *No Turning Back: The History of Feminism and the Future of Women*. 1st ed. New York: Random House Publishing Group, 2007. ISBN 9780307416247.

GIDDENS, Anthony. *Sociology*. 5. ed. Cambridge, UK: Polity Press, 2006. ISBN 9780745633787.

GRADSKOVA, Yulia a Sara SANDERS. *Institutionalizing gender equality: historical and global perspectives*. Lanham: Lexington Books, 2015. ISBN 9781498516730.

HAWKESWORTH, M. *Globalization and feminist activism*. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield, 2006, x. Globalization (Lanham, Md.). ISBN 0742537838.

HECKMAN, Andrea M. *Woven stories: Andean textiles and rituals*. 1st ed. Albuquerque: University of New Mexico Press, 2003, xiv. ISBN 0826329349.

HORKÝ, Ondřej. Gender a rozvoj: co nás rozděluje, co nás spojuje. *Gender, rovné příležitosti, výzkum* [online]. 2008, 8(2): 10-21 [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: <http://goo.gl/UZhMgP>

Human Development Report 2014: Sustaining Human Progress: Reducing Vulnerabilities and Building Resilience [online]. New York: UNDP, 2014 [cit. 2015-12-13]. ISBN 978-92-1-126368-8. Dostupné z: <http://goo.gl/Aa9ouo>

CHANT, Sylvia. *Gender, generation and poverty exploring the 'feminisation of poverty' in Africa, Asia and Latin America*. Cheltenham, UK: Edward Elgar, 2007. ISBN 9781847206886

INEI [online]. Lima, 2015 [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: <https://www.inei.gob.pe/>

JANDOUREK, Jan. *Průvodce sociologií*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008, 208 s. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-2397-6.

KEISTER, Lisa A. a Darby E. SOUTHGATE. *Inequality: a contemporary approach to race, class, and gender*. 1st pub. New York: Cambridge University Press, 2012, ix. ISBN 978-0-521-68002-8.

KEMP, Susan P. a Ruth BRANDWEIN. Feminisms and Social Work in the United States: An Intertwined History. *Affilia* [online]. : - [cit. 2015-12-13]. DOI: 10.1177/0886109910384075. ISSN 0886-1099. Dostupné z: <http://aff.sagepub.com/cgi/doi/10.1177/0886109910384075>

KOLEV, Alexandre a Pablo SUÁREZ ROBLES. Ethnic Wage Gaps in Peru: What Drives the Particular Disadvantage of Indigenous Women? *International Labour Review* [online]. 2014. [cit. 2015-12-13]. DOI: 10.1111/j.1564-913X.2014.00016.x. ISSN 00207780. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1564-913X.2014.00016.x>

LORBER, Judith. The Variety of Feminisms and Their Contributions to Gender Equality. *Oldenburger Universitätsreden* [online]. 1997, (97) [cit. 2015-12-13]. ISSN 0177-9133. Dostupné z: <http://goo.gl/YWRQff>

LOUE, Sana a Martha SAJATOVIC. Marianismo. In: *Encyclopedia of Women's Health*. Berlin: Springer Science & Business Media, 2004, s. 385-386. ISBN 9780306480737.

Mass sterilisation scandal shocks Peru [online]. BBC, 2002 [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: <http://goo.gl/2UpdtE>

MAYNARD-TUCKER, Gisele. *Rural women's sexuality, reproductive health, and illiteracy: a critical perspective on development*. Lanham: Lexington Books, 2014. ISBN 978-073-9192-320.

MCEWAN, Cheryl. Postcolonialism, feminism and development: intersections and dilemmas. *Progress in Development Studies*[online]. 2001, 1(2): 93-111 [cit. 2015-12-13]. DOI: 10.1177/146499340100100201. Dostupné z: <http://pdj.sagepub.com/cgi/doi/10.1177/146499340100100201>

MISHRA, Raj K. Postcolonial feminism: Looking into within-beyond-to difference. *International Journal of English and Literature* [online]. 2013, 4(4): 129-134 [cit. 2015-12-13]. DOI: 10.5897/IJEL12.165. Dostupné z: <http://goo.gl/UfPd76>

MOHANTY, Chandra T., Ann RUSSO a Lourdes TORRES. *Third World women and the politics of feminism*. Bloomington: Indiana University Press, 1991, xi. ISBN 0253206324.

MORENO, Eduardo L. *Slums of the world: the face of urban poverty in the new millennium?: monitoring the millennium development goal, target 11-world-wide slum dweller estimation*. Nairobi, Kenya: UN-HABITAT, 2003. Working paper (Global Urban Observatory). ISBN 9211316839.

MUJICA, Rosa A. a Mercedes C. MEZA. Women's rights in Peru: insights from two organizations. *Global Networks*[online]. 2009, 9(4): 485-506 [cit. 2015-12-13]. DOI: 10.1111/j.1471-0374.2009.00265.x. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1471-0374.2009.00265.x>

OFFEN, Karen. Defining Feminism: A Comparative Historical Approach. *Signs* [online]. University of Chicago Press, 1988, 1(14): 119-157 [cit. 2015-12-12]. Dostupné z: <http://goo.gl/KniHeT>

OFFEN, Karen. The History of Feminism Is Political History. *American Historical Association* [online]. Washington DC, 2011 [cit. 2015-12-12]. Dostupné z: <http://goo.gl/XxulGW>

ORTIZ, Diego M. Keeping the Peruvian textiles tradition alive in Peru. *Peru this Week* [online]. 2013 [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: <http://goo.gl/EeqZAB>

PARPART, Jane L. a Eudine BARRITEAU. *Theoretical perspectives on gender and development*. Ottawa: International Development Research Centre, 2000, xiv. ISBN 08-893-6910-0.

PRŮCHA, Jan a Jaroslav VETEŠKA. *Andragogický slovník*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3960-1.

RAJAN, Rajeswari S. a You-me PARK. Postcolonial Feminism/Postcolonialism and Feminism. In: *A Companion to Postcolonial Studies*. New Jersey: John Wiley & Sons, 2008, s. 53-71. ISBN 9780470998335.

REEVES, Hazel a Sally BADEN. *Gender and development concept and definitions* [online]. Brighton: University of Sussex. Institute of development studies (IDS), 2000 [cit. 2015-12-13]. ISBN 18-586-4381-3.

RIDLEY, Diana. *The Literature Review: A Step-by-Step Guide for Students*. 2nd ed. Thousand Oaks: SAGE, 2012. ISBN 1446281094.

ROUSSEAU, Stéphanie. Women's Citizenship and Neopopulism: Peru Under the Fujimori Regime. *Latin American Politics and Society* [online]. 2006, 48(1): 117-141 [cit. 2015-12-13]. DOI: 10.1111/j.1548-2456.2006.tb00340.x. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1548-2456.2006.tb00340.x>

Ruwasunchis [online]. Lima, 2015 [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: <http://ruwasunchis.org/>

SENGUPTA, Keya. *Human development: multi dimensional approach to human well-being*. New Delhi: Concept Pub. Co, 2010. ISBN 8180696839.

SIMONS, Helen. *Case Study Research in Practice*. London: Sage Publications, 2009. ISBN 9781446205365.

SMITH, David H. *Grassroots associations*. Thousand Oaks, Calif: Sage Publications, 2000. ISBN 9781452263458.

STEVENS, Evelyn. Marianismo: The Other Face of Machismo in Latin America. In: *Female and male in Latin America: essays* [online]. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press, 1973, s. 89-102 [cit. 2015-12-13]. ISBN 9780822953067. Dostupné z: <http://goo.gl/V9PwKl>

The Millennium Development Goals Report [online]. New York: United Nations, 2015 [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: <http://goo.gl/iFXgkU>

UN Women [online]. 2015 [cit. 2015-10-24]. Dostupné z: <http://www.unwomen.org/>

UNDP - United Nations Development Programme [online]. 2015 [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: <http://www.undp.org/>

VALDÉS, Teresa. Women and Social Development: Lessons from Latin America and the Caribbean. In: *Women's Participation in Social Development: Experiences from Asia, Latin America, and the Caribbean*. New York: IDB, 2004, s. 29-62. ISBN 9781931003940.

WALLACE, Anthony. *Death and Rebirth of Seneca*. New York: Knopf Doubleday Publishing Group, 2010. ISBN 0307760561.

WARD, John. *Latin America: development and conflict since 1945*. 2nd ed. London: Routledge, 2004, viii. ISBN 041531822x.

Weaving In The Peruvian Andes. *Threads of Peru* [online]. Cusco, 2015 [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: <http://goo.gl/cHlyBe>

What are slums and why do they exist? [online]. UN Habitat, 2007 [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: <http://goo.gl/JeYyhQ>

YEAGER, Gertrude M. *Confronting change, challenging tradition: women in Latin American history*. Wilmington, Del.: Scholarly Resources Inc., 1994, xxii. ISBN 0842024808.

Ženy, muži a rozvoj. *Rozvojovka* [online]. Praha, 2015 [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: <http://goo.gl/pZekHl>

Seznam grafů

Graf 1 Vývoj HDI mezi lety 1980-2013 v Peru a České republice (vlastní návrh dle HDR 2014).....	36
Graf 2 Vývoj průměrných příjmů u žen a mužů v letech 2004-2014 (vlastní návrh dle INEI 2015)	39
Graf 3 Vývoj podílu žen a mužů bez pravidelného příjmu v letech 2007-2013 (vlastní návrh dle INEI 2015)	40
Graf 4 Vývoj ekonomicky aktivních žen a mužů ve městě a na venkově v letech 2004-2014 (vlastní návrh dle INEI 2015).....	40
Graf 5 Vývoj podílu žen a mužů se základním vzděláním jako nejvyšším dosaženým v letech 2005-2013 (vlastní návrh dle INEI 2015)	42
Graf 6 Vývoj podílu žen a mužů se středoškolským vzděláním jako nejvyšším dosaženým v letech 2005-2013 (vlastní návrh dle INEI 2015).....	42
Graf 7 Vývoj podílu žen a mužů s univerzitním vzděláním jako nejvyšším dosaženým v letech 2005-2013(vlastní návrh dle INEI 2015)	43
Graf 8 Vývoj podílu negramotných žen a mužů v letech 2005-2013 (vlastní zpracování dle INEI 2015).....	43

Seznam obrázků

Obrázek 1 Poloha Limy v Peru (Google Maps 2015)	44
Obrázek 2 Poloha Manchay v Limě (Google Maps 2015).....	44
Obrázek 3 Manchay 1 (archiv autorky).....	I
Obrázek 4 Manchay 2 (archiv autorky).....	I
Obrázek 5 NGO Ruwasunchis (archiv autorky)	II
Obrázek 6 Ayllu Ruwasunchis (archiv autorky)	II
Obrázek 7 Šála upletená členkou Ayllu Ruwasunchis (archiv autorky).....	III
Obrázek 8 Kabelka upletená členkou Ayllu Ruwasunchis (archiv autorky).....	III

Seznam tabulek

Tabulka 1 Minimální a maximální hodnoty pro jednotlivé indikátory GDI (zdroj: vlastní návrh dle HDR 2014).....	25
Tabulka 2 Porovnání hodnot GDI v Peru, Ekvádoru, Bolívii a České republice pro rok 2013 (vlastní návrh dle HDR 2014)	37
Tabulka 3 Porovnání hodnot GII v Peru, Ekvádoru, Bolívii, Chile a České republice pro rok 2013 (vlastní návrh dle HDR 2014)	38

Přílohy

Příloha A Oblast Manchay

Obrázek 3 Manchay 1 (archiv autorky)

Obrázek 4 Manchay 2 (archiv autorky)

Příloha B Zázemí NGO Ruwasunchis a Ayllu Ruwasunchis

Obrázek 5 NGO Ruwasunchis (archiv autorky)

Obrázek 6 Ayllu Ruwasunchis (archiv autorky)

Příloha C Ukázky výrobků Ayllu Ruwasunchis

Obrázek 7 Šála upletená členkou Ayllu Ruwasunchis (archiv autorky)

Obrázek 8 Kabelka upletená členkou Ayllu Ruwasunchis (archiv autorky)